

ANNA KRISTINA HULTGREN

**PARALLELSPROGLIGHED PÅ
DANSKE UNIVERSITETER:
EN STATUSRAPPORT 2013**

**KØBENHAVNERSTUDIER I
TOSPROGETHED**

**STUDIER I PARALLELSPROGLIGHED
KØBENHAVNS UNIVERSITET
HUMANISTISK FAKULTET
2013**

**BIND
C5**

Parallelsproglighed på danske universiteter: en statusrapport 2013

Anna Kristina Hultgren

Københavnstudier i Tosprogethed
Studier i Parallelsproglighed, bind C5
Københavns Universitet
Humanistisk Fakultet
2013

Copyright 2013: Anna Kristina Hultgren
PARALLELSPROGLIGHED PÅ DANSKE
UNIVERSITETER: EN STATUSRAPPORT 2013

Københavnstudier i Tosprogethed
Serien Studier i Parallelsproglighed, bind C4
ISBN: 87-91621-85-2
ISSN: 0901-9731
Tryk: Solidaritet

Københavnstudier i Tosprogethed er en fagfællebedømt
skriftserie, som udgives af Københavns Universitets
Humanistiske Fakultet

Redaktion:

Juni Söderberg Arnfast, Afdelingen for Dansk som Andetsprog,
Københavns Universitet

Anne Holmen, Center for Internationalisering og
Parallelsproglighed, Københavns Universitet

Jakob Steensig, Afdelingen for Lingvistik, Aarhus Universitet

Janus Spindler Møller, Sprogforandringscentret, Københavns
Universitet

Serien Studier i Parallelsproglighed udgives af Københavns
Universitets Center for Internationalisering og
Parallelsproglighed,
www.cip.ku.dk, cip@hum.ku.dk.

Redaktion:

Birgit Henriksen, Center for Internationalisering og
Parallelsproglighed, Københavns Universitet

Juni Söderberg Arnfast, Center for Dansk som Andetsprog,
Københavns Universitet

Distribution: Publi@Kom, publikom@hum.ku.dk

Redaktion af dette bind: Rosalia Fenger

INDHOLD

FORORD	5
Forkortelser.....	8
Det danske uddannelsessystem: en kort forklaring	8
SAMMENFATNING	9
Publiceringsprog	9
Udenlandske studerende og ansatte	9
Undervisningsprog.....	10
Sprogpolitiske dokumenter.....	11
INDLEDNING: UNIVERSITETER I FORANDRING.....	12
Parallelsproglighed	12
Rapportens formål	14
Internationale og nationale behov.....	15
Øget konkurrence og resultatorienterede belønningssystemer	16
PUBLICERINGSSPROG.....	19
Indledning.....	19
Nationalt plan	19
Fagopdelt	28
Sammenfatning.....	32
UDENLANDSKE STUDERENDE OG NYANSATTE.....	33
Indledning.....	33
Nationalt plan	33
Studerende	33
Nyansatte	40
Fagopdelt	41
Studerende	41
Nyansatte	45
Sammenfatning.....	45
UNDERVISNINGSSPROG.....	47

Indledning.....	47
Nationalt plan	48
Fagopdelt	49
Sammenfatning.....	51
SPROGPOLITISKE DOKUMENTER	52
Indledning.....	52
Nationalt plan	52
Universitetsopdelt.....	55
Politik og praksis: en sammenlignende diskussion	61
Sammenfatning.....	67
KONKLUSION	68
LITTERATUR.....	69

FORORD

Der har i den sidste tiårsperiode været rettet stor opmærksomhed mod den stigende brug af engelsk ved danske universiteter. I den forbindelse har det ikke altid været nemt at få fat i oversigter over, hvor udbredt brugen af engelsk egentlig er. Der findes ganske vist opgørelser over brugen af engelsk på forskellige delområder, som fx undervisning og publicering, eller på enkelte institutioner og universiteter. Indtil videre har der dog ikke eksisteret nogen samlet, lettilgængelig oversigt over brugen af engelsk på de forskellige områder ved Danmarks otte universiteter.

Denne rapport er et forsøg på at skabe en sådan oversigt for tre udvalgte delområder: undervisning, publicering og tilstedeværelsen af udenlandske studerende og ansatte. Der er også områder, der ikke behandles i denne rapport, herunder sprogbrugen i den interne administration, fx i mailkorrespondance og mødekommunikation. Sprogvalg i den eksterne kommunikation, fx på hjemmesider, behandles heller ikke, ligesom sprogvalg i specialer heller ikke dækkes.

Hvert delområde udgør et selvstændigt kapitel, og hvert kapitel opdeles i to: først gives en beskrivelse af situationen på nationalt plan og derefter en beskrivelse af situationen opdelt på fagområde. Beskrivelsen på nationalt plan giver et samlet overblik over udbredelsen af engelsk på danske universiteter, som kan sammenholdes med de andre nordiske lande (se nedenfor). Den fagopdelte beskrivelse er vigtig, fordi det har vist sig, at der ofte er store forskelle mellem brugen af engelsk inden for forskellige fagområder.

Håbet er, at oversigterne kan give et reelt billede af den faktiske udbredelse af brugen af engelsk (og dansk) ved danske universiteter og være til gavn for politikere, universitetsadministratorer og andre beslutningstagere samt den stigende gruppe af forskere, som arbejder inden for dette område.

Ud over at kortlægge den faktiske udbredelse af brugen af engelsk og dansk giver rapporten også et indblik i relevante sprogpoltiske dokumenter, som siger noget om, hvordan forskellige aktører på politisk og universitetsmæssigt plan mener, at den sproglige situation *bør* se ud. Disse præskriptive dokumenter diskuteres og

sammenholdes sidst i rapporten med den deskriptive fremstilling af, hvordan situationen ser ud i realiteten.

Titlen på nærværende rapport er *Parallelsproglighed på danske universiteter*. Parallelsproglighed er et begreb, der har været på den sprogpoltiske dagsorden i Danmark i hvert fald siden 2003 (Kulturministeriet 2003). Helt overordnet kan parallelsproglighed forstås som en anerkendelse af, at både engelsk og dansk (og måske også andre sprog) er i brug inden for et givent område, i dette tilfælde på universiteterne.

Rapportens undertitel er *En statusrapport 2013*. Det er blevet tilstræbt på alle områder at få fat i opdaterede tal, dog har dette ikke altid været muligt. Årstallet for opgørelsen angives ved hver figur eller tabel. Tallene stammer fra mange forskellige kilder. I visse tilfælde bygger de på tidligere offentliggjorte statistikker, som er blevet bearbejdet for at passe til formålet i denne rapport. I andre tilfælde drejer det sig om helt nye tal, som er blevet udtrukket fra relevante databaser. Kilden angives ved de enkelte figurer og tabeller.

Rapporten udgør en del af aktiviteterne i et netværk af nordiske sprogforskere, der arbejder under navnet 'Parallelsproglige Mål for Nordens Internationaliserede Universiteter'. Netværket er økonomisk støttet af Det Nordiske Ministerråds program Nordplus Sprog. I forbindelse med aktiviteterne i dette netværk udarbejdes der ensartede rapporter fra fem nordiske lande som, ud over Danmark, udgør Sverige, Norge, Finland og Island. Den danske rapport er desuden finansieret af Center for Internationalisering og Parallelsproglighed, Københavns Universitet og delvis af Carlsbergfondet.

Forfatteren vil benytte lejligheden til at takke de institutioner og individer, der har gjort det muligt at tilvejebringe statistikkerne: Universitets- og Bygningsstyrelsen (nu Styrelsen for Universiteter og Internationalisering), Danske Universiteter (tidligere Rektorkollegiet), Danmarks Evalueringsinstitut, UNI•C Statistik & Analyse, Det Kongelige Bibliotek, Styrelsen for Videregående Uddannelser og Uddannelsesstøtte, Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelser, KU Servicedesk, Annemarie Falktoft, Anne Dorte Bach, Mette Juul Jensen, Lotte Faurbæk, Asger Væring Larsen, Melissa Wieser, Jens Fink-Jensen, Kirsten Vestgaard Jenlev, Tine Kjær Hassager, Jacob Thøgersen samt en række andre. Medlemmerne i det nordiske netværk *Parallelsproglige Mål for Nordens Internationaliserede Universiteter* takkes for indsigter og gode diskussioner, der har skærpet forfatterens forståelse af udbredelsen af engelsk på Nordens universiteter. Anne Holmen, Frans

Gregersen, Jacob Thøgersen, Linus Salö, Gjert Kristoffersen og Robert Phillipson takkes varmt for deres grundige gennemlæsning og kommentarer i forbindelse med et tidligere udkast. Hvad der måtte være af fejl og unøjagtigheder, påtager forfatteren sig alene ansvaret for.

København april 2013
Center for Internationalisering og Parallelsproglighed
Københavns Universitet

Forkortelser

Universiteter

KU	Københavns Universitet
AU	Aarhus Universitet
SDU	Syddansk Universitet
RUC	Roskilde Universitet
AAU	Aalborg Universitet
DTU	Danmarks Tekniske Universitet
CBS	Copenhagen Business School
ITU	IT-Universitetet i København

Videnskabelige hovedområder

SUND	Sundhedsvidenskab
NAT	Naturvidenskab
TEK	Tekniske Fag
SAMF	Samfundsvidenskab
HUM	Humaniora
JORD	Jordbrugs- og Veterinærvidenskabelige Fag

Det danske uddannelsessystem: en kort forklaring

De nordiske uddannelsessystemer adskiller sig i nogen grad fra hinanden, så for at lette læsningen for dem der ikke er bekendt med termerne i det danske system, gives her en kort forklaring.

Bachelor

De første tre år af en videregående uddannelse.

Kandidat-/master

Typisk en toårig uddannelse, der tages som overbygning til bacheloruddannelsen. 'Master' er en nyere betegnelse end 'kandidat'.

Ph.d.

En treårig uddannelse efter kandidat-/mastergraden.

Doktor

Den højeste akademiske grad i Danmark. Toges før i tiden ofte efter kandidatgraden, og i dag også efter ph.d-graden.

SAMMENFATNING

I dette afsnit følger en kort sammenfatning af rapportens væsentligste konklusioner.

Publiceringsprog

Med hensyn til publiceringsprog affattes 83 procent af den samlede produktion af publikationer på Danmarks otte universiteter på engelsk, mens publikationer på dansk udgør 15 procent. De resterende to procent affattes på andre sprog end engelsk og dansk. For ph.d.-afhandlingernes vedkommende er procentdelen af engelske afhandlinger endnu højere, nemlig 89 procent (i 2011), mens de dansksproglige udgør 11 procent.

Der er stor variation afhængigt af publikationstype og fagområde. Videnskabelige artikler, der publiceres i de mest prestigetunge tidsskrifter (klassificeret som niveau 2 i den bibliometriske forskningsindikator), skrives langt overvejende på engelsk (94 procent), mens monografier som den eneste publikationstype oftere skrives på dansk end på engelsk (52 procent på dansk og 43 procent på engelsk). På de 'våde' fakulteter (natur-, teknik- og sundhedsvidenskab) skrives mellem 89 procent (for sundhedsvidenskab) og 96 procent (for natur- og teknikvidenskab) af alle publikationer på engelsk. De tilsvarende tal for de 'tørre' fakulteter (samfundsvidenskab og humaniora) er 61 procent (for samfundsvidenskab) og 48 procent (for humaniora).

Udenlandske studerende og ansatte

16 procent af de studerende på Danmarks otte universiteter kommer fra udlandet. I betegnelsen 'udenlandske' indgår både studerende, der normalt læser ved en institution i udlandet, men som er på studieophold i Danmark (5 procent), og dem med udenlandsk statsborgerskab, der tager en hel uddannelse ved et dansk universitet (11 procent). De udenlandske studerende, der tager hele uddannelsen i Danmark, kan godt i forvejen være bosatte i Danmark og have en dansk adgangsgivende eksamen. Det skyldes at Danske Universiteter, hvorfra de fleste tal stammer, definerer udenlandske studerende som personer med udenlandsk statsborgerskab uanset opholdsgrundlag. Denne definition af udenlandske studerende er en anden, end den der benyttes i fx den svenske rapport, hvor det kun er tilrejsende

studerende, der medregnes. Når der benyttes en anden definition af udenlandske studerende end Danske Universiteters, angives dette i rapporten.

Der er stor variation blandt universiteterne, med hensyn til hvor stor andel af udenlandske studerende de har. CBS og DTU ligger i top med henholdsvis 25 og 24 procent, og AU og RUC i bund med henholdsvis 13 og 9 procent af den samlede studenterbestand.

Der er også forskelle på, hvilke fag de udenlandske studerende kommer for at studere, afhængigt af om de tager en del eller hele deres uddannelse i Danmark. Udvekslings- og gæstestuderende kommer primært for at studere de teknik- og naturvidenskabelige fagområder, hvor de udgør 6 procent af de studerende. Herefter kommer humaniora, samfundsvidenskab og til sidst sundhedsvidenskab, hvor andelen af udvekslings- og gæstestuderende udgør henholdsvis 4, 3 og 1 procent. De udenlandske studerende, der kommer for at tage hele deres uddannelse i Danmark, kommer primært for at læse sundhedsvidenskab, hvor de udenlandske studerende udgør 15 procent. Sundhedsvidenskab er dog tæt efterfulgt af teknik- og naturvidenskab og samfundsfag, som begge har 14 procent udenlandske studerende. Sidst kommer humaniora med 8 procent. I nærværende rapport benyttes oftest en firdelt opdeling i teknik- og naturvidenskab, humaniora, samfundsvidenskab og sundhedsvidenskab.

Andelen af udenlandske nyansatte på Danmarks universiteter var i 2007-2009 18 procent, men også her er der stor variation afhængigt af fagområde. Det er de natur- og teknikvidenskabelige fagområder, der står for den største udenlandske rekruttering, hvor henholdsvis 28 procent og 24 procent af nyansatte kommer fra udlandet. Bemærk, at der er tale om udenlandske *nyansatte* og ikke udenlandske ansatte blandt hele personalestabene, hvor procentdelen sandsynligvis er væsentligt lavere (denne antagelse bygger på at målrettet international rekruttering er et forholdsvis nyt fænomen).

Undervisningssprog

Udbuddet af engelsksprogede uddannelser var 20 procent samlet på Danmarks universiteter i 2011. Der er stor forskel på antallet af engelsksprogede uddannelser, når man sammenligner bachelor- og kandidatniveau. 26 procent af alle uddannelser var på engelsk på kandidatniveau, mens det på bachelorniveau kun var 6 procent.

Igen er der store forskelle på de forskellige fagområder. De naturvidenskabelige fag står med et omfang på 80 for det største antal af engelsksprogede uddannelser. Dernæst kommer de tekniske videnskaber, hvor 59 uddannelser udbydes på engelsk. Herefter er der et stort spring ned til samfundsvidenskab og humaniora, hvor under halvt så mange uddannelser udbydes på engelsk. Teologi og sundhedsvidenskab ligger helt i bund med kun 3 og 1 af deres kandidatuddannelser på engelsk. Bemærk, at disse tal er absolutte og ikke relative, da der ikke har kunnet findes tal for det samlede antal af uddannelser fordelt på fag (se videre under Kapitel 4).

Sprogpolitiske dokumenter

Der har været mange sprogpolitiske initiativer på universitetsområdet, både nationalt og institutionelt, og alle Danmarks otte universiteter har i dag en eller anden form for nedskrevet sprogpolitik. På et overordnet plan tager disse initiativer udgangspunkt i, at universiteterne er og skal være både internationale og nationale aktører, og at dette kræver en parallelsproglig politik. Det er ikke altid sprogpolitikken formuleres som 'parallelsproglig', men som minimum vil der være en anerkendelse af, at både nationalsproget dansk og det internationale sprog, engelsk, er i brug. Universiteterne beskriver i deres sprogpolitikker, hvilket sprog der skal bruges på universiteternes forskellige kerneområder, dvs. undervisning, forskningsformidling og administration. De pointerer også vigtigheden af sproglige kompetencer og kvalitetssikring af samme inden for både engelsk, dansk og andre fremmedsprog. Det er usandsynligt, at de sprogpolitiske dokumenter har særlig stor betydning for den faktiske brug af engelsk og dansk. Derimod har de ikke-sprogrelaterede initiativer som universiteterne og regeringen tager, som fx international rekruttering, en udvidelse af det engelske kursusrepertoire og indførelsen af bibliometriske systemer, store indirekte konsekvenser for brugen af engelsk.

INDLEDNING: UNIVERSITETER I FORANDRING

Parallelsproglighed

Omdrejningspunktet for alle aktiviteter på Danmarks otte universiteter er, ligesom for arbejdspladser i almindelighed, kommunikation. Der forskes, undervises, udarbejdes forskningsansøgninger og undervisningsmateriale, der skrives opgaver, afhandlinger, artikler, bøger og mails, og der holdes møder, seminarer, konferencer og frokostpauser. Uanset om disse aktiviteter foregår gennem skrift-, eller talesproget, er de kendetegnet ved, at flere end et sprog er i brug. De to sprog, der ofte er blevet fokuseret på i denne sammenhæng er nationalsproget, dansk, og det internationale sprog, engelsk.

Brugen af engelsk synes at være i vækst. Når der eksisterer data over tid, peger de fleste opgørelser i hvert fald på dette. Dette har vakt en del bekymring blandt sprogfolk, politikere og andre (fx Harder 2009), og spørgsmål er bl.a. blevet rejst, om hvorvidt kvaliteten af undervisningen falder, når den foregår på engelsk, et sprog, som de fleste undervisere og studerende ikke har som deres modersmål.

I Danmark er der blevet foretaget en del undersøgelser om de studerende og ansattes holdninger til brugen af engelsk på universiteterne (Jensen et al. under udgivelse, Jensen & Thøgersen 2011, Tange 2010, Danmarks Evalueringsinstitut 2010, Jakobsen 2010, Didriksen 2007). Overvejende synes holdningerne blandt studerende og ansatte at være positive, men der peges også på diverse udfordringer med engelsksproget undervisning. Der er også foretaget observationer af, hvordan engelsksproget undervisning ser ud i praksis, og her er det blevet fundet, at forelæsning på engelsk af en dansk underviser giver en mere formel og noget langsommere talestil, og at der forekommer kodeskift, altså en blanding af engelsk og dansk, blandt de studerende (Kiil 2011, Thøgersen & Airey 2011). Endnu er det ikke blevet påvist, at engelsksproget undervisning har en negativ effekt på selve læringsudbyttet hos de studerende, og man kan også forestille sig, at det modsatte er tilfældet, nemlig at det er berigende, både fagligt, sprogligt og kulturelt, at blive uddannet på to eller endda flere sprog igennem sit liv (se fx Phillipson under udgivelse).

Der er også blevet rejst spørgsmål om, hvorvidt det danske fagsprog fortsat vil udvikle sig. Hultgren (2012a og 2012b) har undersøgt, om fagterminologien inden for kemi, fysik og datalogi er påvirket af engelske lån. Det viser sig, at der ikke er flere engelske lån i fagterminologien, end der er inden for hverdags sproget inden for disse fag.

Og det er blevet undersøgt, om dele af befolkningen vil blive afskåret fra at tage del i ny viden, hvis den viden ikke længere (kan) formidles på dansk. De dele af befolkningen, der er blevet nævnt i denne sammenhæng, har især været brugere af den jordbrugs- og veterinærvidenskabelige viden (dvs. primært landmænd), og den del af befolkningen, hvis engelskkundskaber ikke er tilstrækkeligt udviklede til at kunne forstå en videnskabelig artikel på engelsk. Ingen af disse påstande er dog blevet påvist af forskningen, og de bygger begge på problematiske antagelser. Al sociolingvistisk forskning viser, at talere tilpasser deres sprog og register til modtageren. Dermed må man formode, at hvis nyuddannede kandidater og forskere sætter sig for at formidle deres viden til lægmænd, er der ikke nogen grund til at tro, at det skulle være behæftet med større problemer end det at 'oversætte' en fagartikel skrevet på dansk til et populærvidenskabeligt publikum. Af denne grund er parenteser omkring 'kan' meget betydningsfuld i sammenhængen.

Endelig er der blevet udtrykt bekymring over det danske sprogs fortsatte status, hvis det ikke længere (kan) bruges inden for det vigtige samfundsområde, som universitetet udgør. Dansk er i denne sammenhæng blevet beskrevet som et sprog, der går en skæbne som 'sekunda-' eller 'køkkensprog' i møde (Herslund 1999, Davidsen-Nielsen & Herslund 1999) (for en kritik af sådanne begreber se fx Preisler 2009).

Det er sådanne bekymringer, der ligger til grund for det efterhånden kendte begreb 'domænetab' (Haberland 2005, Preisler 2005). Med dette menes, at dansk bruges mindre eller slet ikke i visse sammenhænge eller på visse arbejdspladser. Universiteterne er sammen med multinationale virksomheder de arbejdspladser, der formodes at være blandt mest udsatte for domænetab. Dansk 'tabes' med andre ord fra 'domænet' universiteterne. Et andet centralt begreb i denne sammenhæng er 'samfunds bærende sprog' (Nordisk Ministerråd 2006). Ved dette forstås et ønske om, at det skal være muligt at bruge nationalsproget dansk inden for alle samfundsområder, inklusive universiteterne. Et sidste vigtigt begreb er 'parallelsproglighed', som beskriver en ønskværdig situation, hvor

dansk og engelsk eksisterer ved siden af hinanden, uden at sidstnævnte udkonkurrerer førstnævnte (se fx Hultgren (under udgivelse) for en redegørelse for begrebets oprindelse).

Der er i det store og hele enighed om, at parallelsproglighed er en ønskværdig situation. Parallelsproglighed ses med andre ord som løsningen på at undgå 'domænetab' og bevare dansk som et 'samfunds bærende' sprog. Der er dog mindre klarhed over, hvad 'parallelsproglighed' egentlig betyder. I regeringsrapporten *Sprog på spil – et udspil til en dansk sprogpolitik* fra 2003 tales der om en "dobbeltsporet strategi", hvilket kunne foranledige en til at tro, at alle aktiviteter der udføres på engelsk, også skal udføres på dansk (Kulturministeriet 2003: 24). I den opdaterede rapport *Sprog til tiden* præciseres det, at parallelsproglighed ikke betyder en "dublering af alt" (Kulturministeriet 2008: 48). Derimod skal der "foregå relevante aktiviteter på både dansk og engelsk, og det skal sikres, at hverken dansk eller engelsk marginaliseres på de danske universiteter" (Kulturministeriet 2008: 48).

Rapportens formål

Det er hensigten med denne rapport at dokumentere omfanget af brugen af engelsk og dansk inden for tre relevante delområder eller aktiviteter: publicering, undervisning og andelen af udenlandske studerende og medarbejdere. Den afholder sig fra at komme med vurderinger af, om denne dokumenterede brug er for omfattende eller ikke omfattende nok. Dette vil der med stor sandsynlighed fortsat være delte meninger om

Selvom denne rapport primært fokuserer på brugen af engelsk og dansk, er det vigtigt at huske på, at universiteterne også er optaget af andre sprog. Holmen (2012) minder os eksempelvis om de mange studerende, der er permanent bosatte i Danmark, men som taler et andet sprog end dansk i hjemmet, og et stadigt stigende antal studier har vist, at den sprogligt mangfoldige studenter- og medarbejderpopulation tager flere sprog i brug end kun det nordiske nationalsprog og engelsk (Haberland et al. 2013, Ljosland 2008). Måske som en reaktion på, at mange sprogfag på universiteterne er truet af nedlægning, har flere danske universiteter, herunder AAU, KU og RUC, indført eller har planer om at indføre mulighed for undervisning i andre sprog for studerende, som fx studerer jura eller et andet ikke-sprogligt fag. Den internationalt anerkendte sprogpolitiske sværvægter Robert Phillipson rejser i en artikel om sprogpolitik på

universiteterne en interessant diskussion om forholdet mellem parallelsproglighed og 'the multilingual university' (Phillipson under udgivelse). Når der tages initiativer til at gøre opmærksom på, at det hele ikke kun drejer sig om de to sprog engelsk og dansk, kan det delvis tolkes som en modreaktion på netop det faktum, at disse to sprog er de absolut dominerende på danske universiteter i dag.

Ud over at dokumentere brugen af engelsk og dansk forsøger rapporten også at sætte valget mellem engelsk og dansk ind i en bredere samfundsmæssig og politisk sammenhæng. Denne sammenhæng er langt fra udtømmende, men tanken er at give et vist indblik i de politiske beslutninger (som fx indførelsen af resultatorienterede belønningssystemer) og samfundsmæssige forandringer (som fx det, at langt flere danskere tager en universitetsuddannelse i dag), som har konsekvenser, direkte eller indirekte, for valget mellem engelsk og dansk på universiteterne. Disse samfundsmæssige og politiske faktorer har at gøre med behovet for at tilgodese internationale og nationale behov og implementeringen af resultatorienterede belønningssystemer. Begge kan siges at være et produkt af globaliseringen, dvs. at verden, populært sagt, er blevet mindre, og også langt mere kompetitiv.

Internationale og nationale behov

Der er næppe nogen tvivl om, at danske universiteter, ligesom universiteter i resten af verden, igennem den seneste årrække har gennemgået kolossale forandringer (Hazelkorn 2011, Guruz 2008). Centralt i disse forandringer er behovet for på en og samme tid at tilgodese de til tider modstridende nationale og internationale behov.

Demografiske forandringer og politiske beslutninger har medført, at langt flere i dag end tidligere tager en universitetsuddannelse (Undervisningsministeriet 2009). Dette ses ofte som en positiv udvikling, der tilstræbes bevidst af politikere i EU og på nationalt plan, men det er også en udvikling, der er en økonomisk udfordring for universiteterne. Situationen er ikke blevet gjort nemmere af den verdensomspændende økonomiske nedgang. Man har været nødt til at tænke i nye baner for at finansiere uddannelsen af de store masser. Det er blevet vigtigere for universiteterne at tiltrække eksterne bevillinger, hvad enten de kommer fra offentlige eller private kilder, som supplement til de begrænsede basismidler de tildeles af staten.

Samtidig med de demografiske forandringer der sker på nationalt plan, er der ikke nogen tvivl om at danske universiteter i stigende grad

ikke kan ses isoleret. Universiteterne har ganske vist altid været internationale (Gregersen 2012, Mortensen & Haberland 2012), men den transnationale kontakt mellem dem – fysisk såvel som virtuel – er blevet gjort nemmere og dermed langt mere omfattende af banebrydende teknologiske og sociokulturelle forandringer, herunder elektronisk medieret kommunikation og en stadigt stigende fysisk mobilitet. Danske universiteter er en del af et internationalt netværk, hvor der på tværs af sprog- og landegrænser skrives artikler sammen, samarbejdes i store EU-finansierede forskningskonsortier, udveksles studerende og rekrutteres forskere. Alt dette bidrager til en stigende brug af et fællessprog, og det er nu engelsk.

Øget konkurrence og resultatorienterede belønningssystemer

En anden type af samfundsmæssige forandringer, der har påvirket universitetsområdet og indirekte brugen af engelsk, er en øget konkurrencetænkning. Denne øgede konkurrencetænkning er formentlig til dels et produkt af, at midlerne på universitetsområdet er mere begrænsede i dag end tidligere. Den synes dog også at være forbundet med en liberalistisk politisk ideologi. Konkurrence-mentaliteten synes dog til tider at være politisk neutral. I eksempelvis Norge, hvor der i otte år har siddet en minister fra Sosialistisk Venstreparti i spidsen for området, er det vanskeligt at se, at den skulle have mistet kraft. I Danmark vil det vise sig i hvor høj grad Socialdemokraterne viser vilje til at reversere de reformer, som VK-regeringen satte i gang (Gjert Kristoffersen, personlig kommentar).

I 2006 offentliggjorde VK-regeringen således sin strategi for Danmark i den globale økonomi *Fremgang, fornyelse og tryghed* (Regeringen 2006). Strategien indeholder i alt 350 konkrete initiativer, der indebærer omfattende reformer på bl.a. uddannelses- og forskningsområdet. Blandt målene er:

- Mindst halvdelen af alle unge skal have en videregående uddannelse
- Uddannelser med globalt perspektiv
- Universiteter i verdensklasse
- Mere konkurrence og bedre kvalitet i den offentlige forskning
- Stærkere konkurrence og større åbenhed skal styrke innovationen
- Stærkt samspil med andre lande og kulturer

Også efterfølgeren til denne rapport bygger på en udpræget konkurrencetænkning på universitetsområdet og skriver bl.a. at ”Mindst ét dansk universitet skal ligge i Europas top 10” (Regeringen 2010).

Tæt forbundet med konkurrencetænkningen er en øget målbarhed, der betragtes som en forudsætning for at vurdere, om de opstillede mål er blevet opnået. Efter dette princip om øget konkurrence og målbarhed tildeles Danmarks otte universiteter siden 2010 midler fra staten på baggrund af de resultater, de opnår inden for fire forskellige områder:

1. Antallet af publikationer, den såkaldte ’bibliometriske forskningsindikator’ (vægtes 25 procent)
2. Antallet af studenterårsværk (som fra 2012 vægter 45 procent)
3. Omfanget af eksterne bevillinger (vægtes 20 procent)
4. Antallet af beståede ph.d.’er (vægtes 10 procent) (Kriteriet om antallet beståede ph.d.’er trådte i kraft i 2011).

Det synes at være tilfældet, at disse principper om målbarhed i forskelligt omfang bidrager til den stigende brug af engelsk på universiteterne. Den bibliometriske forskningsindikator ansporer for eksempel forskere til at publicere deres forskningsresultater i de højest rangerede tidsskrifter, som oftest er engelsksprogede. Selv om det som regel er institutionerne og ikke forskere personligt, der belønnes af systemet for publikationer i højt rangerende tidsskrifter, har det generelt set også stor betydning for forskernes egen karriere at publicere i prestigetunge kanaler. Principperne om målbarhed er også blevet kritiseret for at føre til enorme administrationsudgifter, som begrænser de midler, der er til rådighed til uddannelse og forskning. Det er til trods for, at universiteternes indtægter er steget støt i perioden 2005–2009 (Boden & Wright 2010).

Konsekvensen af at belønne institutionerne for at tiltrække eksterne bevillinger er bl.a. ændringer i stillingsstrukturerne og en vækst i antallet af postdocs, der oftest er eksternt finansieret (Ståhle 2011). Også dette har konsekvenser for brugen af engelsk, fordi postdocs ofte rekrutteres fra udlandet (Ståhle 2011). Desuden er der ofte et krav i forskningsansøgninger om, at projektet skal bidrage til dansk forsknings internationalisering, og dette betyder som regel også en øget brug af engelsk som et resultat af samarbejdet med udenlandske forskere. Og endelig, når universiteterne belønnes for det

antal studerende, der gennemfører deres uddannelser (på bachelor-, kandidat- og ph.d.-niveau), bliver det i højere grad vigtigt at tiltrække de bedste studerende og undervisere, og dette gøres ved at rekruttere internationalt for at øge feltet af kvalificerede kandidater. Denne internationale rekruttering bidrager også til en øget brug af engelsk. Således synes det altså at være tilfældet, at politiske beslutninger har indirekte konsekvenser for sprogbrugen på universiteterne, konsekvenser, der måske ikke kunne overskues eller forudses, da beslutningerne blev truffet. Finsk forskning har vist, at sproglige anliggender sjældent overvejes eller drøftes i universiteternes bestræbelser på at være 'internationaliserede' (Saarinen 2012, Saarinen & Nikula 2012).

De forandringer, som universiteter gennemgår, og som har en indirekte eller direkte konsekvens for den stigende brug af engelsk, er mangefacetterede og komplekse. Her er de blevet kogt ned til to faktorer: behovet for at tilgodese på én og samme tid de, til tider modstridende, nationale og internationale behov samt behovet for øget målbarhed, som er et produkt af en øget transnational kontakt og konkurrencementalitet.

PUBLICERINGSSPROG

Indledning

Takket være den centrale forskningsregistrering, der trådte kraft i 2010, er det muligt at danne sig et ret præcist billede af, hvor mange publikationer der er forfattet på henholdsvis engelsk, dansk og andre sprog på Danmarks otte universiteter. I tråd med politikken om resultatorienterede belønningssystemer er formålet med forskningsregistreringen at måle forskningsproduktionen (målt i antallet af artikler) på landets universiteter og fordele statens midler derefter. Jo flere og jo bedre publikationer et universitet udgiver, jo flere midler får det.

Forskerne skal selv registrere deres publikationer i en database, og her angiver de, hvilket sprog de er affattet på. Herudover registreres også oplysninger om publikationstype, fx om det drejer sig om en videnskabelig artikel, monografi eller doktorafhandling, samt hvilket fakultet forskeren tilhører, fx sundheds-, samfundsvidenskabeligt eller humanistisk. Dette gør det muligt at få et indblik i, hvorledes publiceringssprog hænger sammen med både publikationstype og fagområde.

Dette kapitel giver først et overblik over publiceringssprog på nationalt plan. Derefter gives en oversigt fordelt på publikationstype, og dernæst en oversigt baseret på fagområde (eller fakultet).

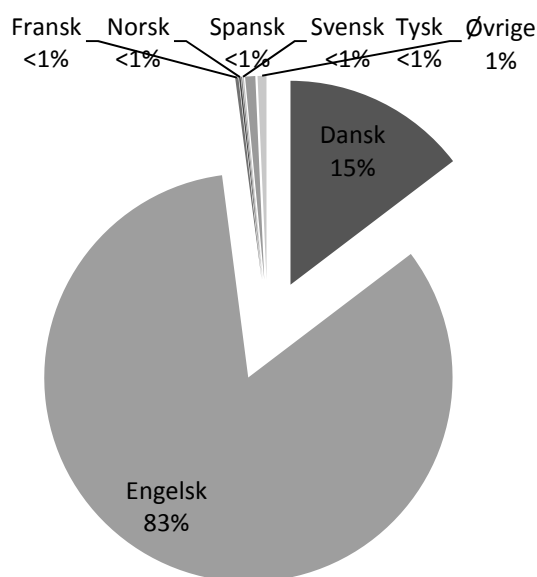
Ph.d.-afhandlinger registreres ikke i samme system. Dette skyldes, at de fra og med 2011 ikke tæller med i den bibliometriske forskningsindikator (med mindre de også er udgivet som monografi eller i en anden publikationsform), men i stedet udgør et selvstændigt parameter i det resultatorienterede belønningssystem. Det er dog muligt at søge på ph.d.-afhandlinger og det sprog, de er skrevet på, i Danmarks nationale forskningsdatabase, forskningsdatabasen.dk, og herfra er oplysningerne om ph.d.-afhandlinger hentet. Af denne grund behandles ph.d.-afhandlinger særskilt.

Nationalt plan

Som det fremgår af Figur 2.1, er langt den overvejende del (83 procent) af de samlede publikationer på Danmarks otte universiteter

forfattet på engelsk. Københavns Universitet oplyser, at andelen af engelske publikationer reelt kan være højere. Dette skyldes, at publikationer ikke altid inddateres korrekt sprogmæssigt. Som udgangspunkt står sprogverdien i forskningsregistreringssystemet som dansk, med mindre den ændres til engelsk (eller et andet sprog). Københavns Universitet har foretaget en stikprøve, der viser en fejlmargen på omkring to procent af publikationer, der står som dansksprogede, men er på engelsk. Da alle danske universiteter benytter samme forskningsregistreringssystem (PURE), vil usikkerheden formentlig være generel for alle universiteter i Danmark. Tallene for engelsk skal således betragtes som et minimum.

Publikationer forfattet på dansk udgør 15 procent, mens alle andre sprog samlet udgør to procent. Den største andel af disse to procent af andre sprog udgøres af tysk (1 procent) og 'øvrige' sprog (1 procent), dvs. andre end dem, der nævnes i figuren. Publikationer på fransk, norsk, spansk og svensk forekommer, men andelen er forsvindende lille.

Figur 2.1: Publikationssprog på nationalt plan 2010 (Ph.d.-afhandlinger ikke medregnet). Totalt antal publikationer: 17.213. Kilde: Udtræk foretaget af Styrelsen for Videregående Uddannelser og Uddannelsesstøtte og omarbejdet af forfatteren.

Det siger sig selv, at valget af publiceringssprog til dels hænger sammen med, hvilket publikum man henvender sig til. Hvis man vil nå ud til et bredt internationalt publikum, vælger man engelsk, som i kraft af dets status som internationalt sprog forstås af de fleste. Hvis man derimod henvender sig til en snævrere, mere specifik kreds, vælger man måske et andet sprog end engelsk. Det er dog for simpelt kun at se sprogvvalg i publikationer som et produkt af, hvilken målgruppe man henvender sig til. Valg af publiceringssprog er også tæt forbundet med, hvilken kanal der publiceres i, og praksisser og traditioner inden for de forskellige fagområder. Dette ses der nærmere på nedenfor.

Publikationer opdeles som nævnt i forskellige typer i statens forskningsregistreringssystem. Opdelingen bruges af staten til at måle universiteternes publiceringsaktivitet i forskellige typer publikationer og på baggrund af dette at fordele basismidler. Publikationstyperne er rangordnet, således at de mest anerkendte og/eller arbejdskrævende giver flere point og dermed flere midler til institutionen. For alle publikationstyper gælder det, at de skal have et videnskabeligt sigte, at de skal være underlagt principper for fagfællebedømmelse, og at de skal være forsynet med (for tidsskrifternes vedkommende) ISSN (internationalt standard-serienummer) eller (for bøgernes vedkommende) ISBN (internationalt standardbognummer). Det sidste kriterium gælder ikke for doktorafhandlinger. I Tabel 2.1 nedenfor gives en kort forklaring på, hvad der kendetegner de forskellige publikationstyper. Hertil kommer patenter, som også tæller med i den bibliometriske forskningsindikator, men ikke figurerer i sprogoptællingen.

I tabel 2.2 nedenfor ses, hvor mange point de forskellige publikationstyper udløser. Videnskabelige monografier udløser fem eller otte point, afhængigt af hvilket forlag de udgives på. Artikler i monografier giver henholdsvis et halvt eller to point, afhængigt af hvilket forlag monografien udgives på. De videnskabelige artikler kan få enten et eller tre point, afhængigt af hvor velanset det tidsskrift, de udkommer i, anses for at være af de til formålet nedsatte fagkyndige udvalg. Doktorafhandlinger niveauinddeles ikke.

Publikationskanalerne er altså rangordnet i forhold til prestige. Hertil kommer, at jo mere arbejdskrævende en publikationstype er, jo flere point giver den. Det giver således flere point at publicere en videnskabelig monografi end en artikel i et videnskabeligt tidsskrift (som udløser 1 eller 3 point, afhængigt af hvor velanset tidsskriftet er).

Det skal noteres, at forskerne normalt ikke selv præmieres direkte for deres publikationer. Belønningen (dvs. basismidlerne) gives til institutionen. Dog har publicering i prestigetunge kanaler som regel alligevel en karrierefremmende effekt.

Publikationstype	Forklaring
Artikler, niveau 1	En artikel i et videnskabeligt tidsskrift, der ikke falder ind under de kriterier, der gælder for artikler på niveau 2.
Artikler, niveau 2	En artikel i et videnskabeligt tidsskrift, der opfattes som værende blandt de ubetinget førende af brede kredse inden for faget. På verdensplan må kun 20 procent af tidsskrifter falde i denne kategori.
Monografier	En sammenhængende videnskabelig tekst med en eller flere forfattere.
Antologibidrag	Artikler (inklusive conferencebidrag), der udgør en del af et større videnskabeligt værk.
Doktorafhandlinger	En sammenhængende videnskabelig tekst med én forfatter, som ikke nødvendigvis er publiceret, men som skal være offentlig tilgængelig og forsvaret.

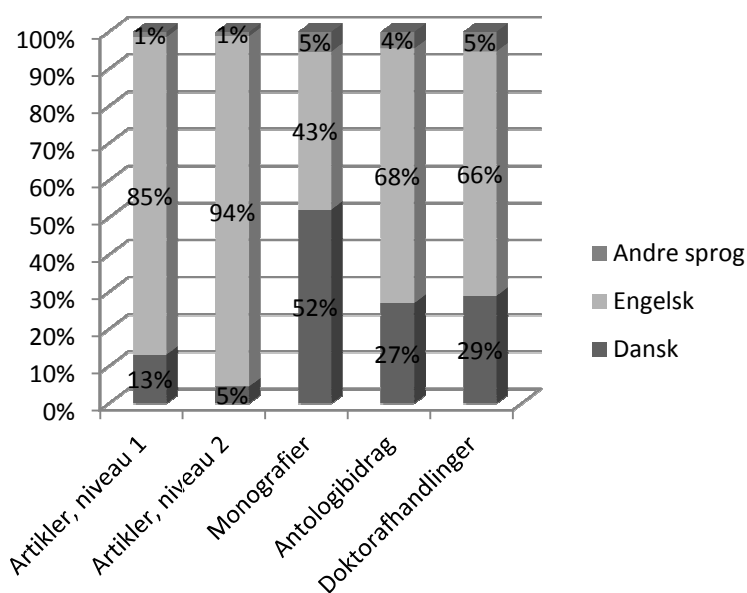
Tabel 2.1: Pointgivende publikationer i den bibliometriske forskningsindikator. Kilder: Styrelsen for Videregående Uddannelser og Uddannelsesstøtte (2012) og Sivertsen & Schneider (2012).

Publikationstype	Niveau 1	Niveau 2
Videnskabelige monografier	5	8
Videnskabelige artikler	1	3
Videnskabelige artikler i monografier	0,5	2
Doktorafhandlinger	5	

Tabel 2.2: Publikationstyper og pointudløsning i den bibliometriske forskningsindikator. Kilde: Forsknings- og innovationsstyrelsen (2008). I 2012 trådte en revideret vægtning i kraft, der medtager både konferencenserier og bogserier (Koncerncenter for Analyse og Statistik 2012).

Denne forholdsvis indgående forklaring på den bibliometriske forskningsindikator er relevant for denne rapport, fordi den har

(indirekte) konsekvenser for valg af publiceringssprog. Hvis vi ser på, hvordan publikationstype hænger sammen med publiceringssprog, fremgår det af Figur 2.2, at videnskabelige artikler på niveau 2 skrives på engelsk 94 procent af tiden, mens den tilsvarende andel for videnskabelige artikler på niveau 1 er 85 procent. Næst efter videnskabelige artikler kommer bidrag til antologier og doktorafhandlinger, hvor henholdsvis 68 og 66 procent affattes på engelsk, og til sidst kommer monografier som oftere skrives på dansk (52 procent) end på engelsk. Det havde været interessant også at underindele monografierne og antologibidragene efter niveau og derefter se, i hvor høj grad disse hang sammen med valget mellem dansk og engelsk, men en sådan underinddeling foretages ikke af det forskningsregistreringssystem, der er tilvejebragt af Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelser.

Figur 2.2: Publikationssprog fordelt på publikationstype 2010 (niveauinddeling for monografier og antologibidrag er ikke medtaget i opgørelsen). Totalt antal publikationer: 17.213. Kilde: Udtræk foretaget af Styrelsen for Videregående Uddannelser og Uddannelsesstøtte.

De videnskabelige artikler er altså den publikationstype, der langt oftest affattes på engelsk. Det er dog vigtigt at tage højde for andelen af publikationer inden for hver kategori, som varierer kraftigt. I Figur 2.3 fremgår det således, at langt den overvejende publikationstype er artikler i tidsskrifter på niveau 1, der udgør lidt over halvdelen (51 procent) af alle registrerede publikationer. Herefter kommer artikler på niveau 2 (27 procent), efterfulgt af antologibidrag (19 procent), monografier (3 procent), og til sidst doktorafhandlinger, der udgør en så lille andel, at de ikke engang når op på en procent.

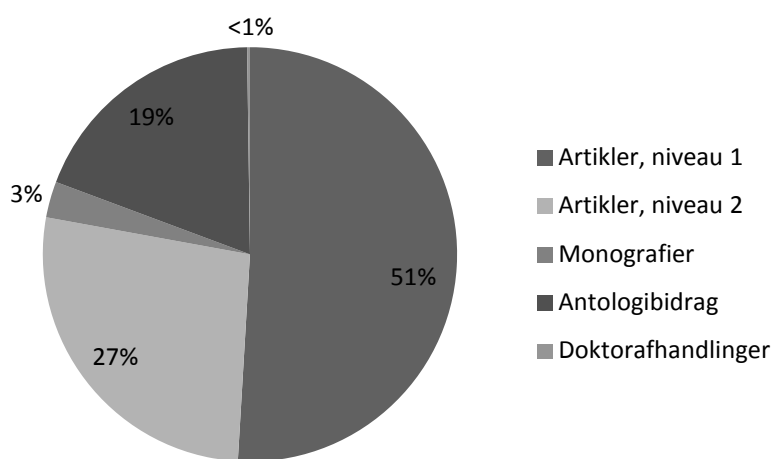
Vurderingen af, hvorvidt et tidsskrift skal placeres på niveau 1 eller 2, har været enormt resursekrævende både fagligt og teknisk (Sivertsen & Schneider 2012). Arbejdet har involveret 67 forskellige faggrupper bestående af tre til tretten forskere, der er grundigt bekendt med fagområdet, fra landets otte universiteter.

Som det ses i Figur 2.2, er sproget i de videnskabelige tidsskrifter, der udløser flest point i forhold til arbejdsindsats, langt overvejende engelsk. Det er muligt, at den bibliometriske forskningsindikator indirekte ansporer forskere til at publicere på engelsk, selv om en sådan årsagssammenhæng ikke kan bevises entydigt. Det skal dog understreges, at der ikke er nogen absolut sammenhæng mellem engelsksprogede tidsskrifter og prestige (To eksempler på dansksprogede tidsskrifter på niveau 2 er *Nydanske Sprogstudier* og det litteraturfaglige tidsskrift *Kritik*). Styrelsen for Videregående Uddannelser og Uddannelsesstøtte giver følgende retningslinjer for indplacering af et tidsskrift på niveau 2:

Der skal benyttes et *for faget* [kursiv i original] internationalt sprog i publiceringskanalen. For mange fagområder vil det være engelsk, for nogle fag vil det dog være et andet sprog end engelsk, som er det for faget internationale sprog. Dansksprogede serier kan således komme på niveau 2, såfremt de er de ubetinget førende serier inden for fagområdet internationalt set (Styrelsen for Videregående Uddannelser og Uddannelsesstøtte 2012: 2).

Det grundlæggende spørgsmål her er, i hvilken grad den bibliometriske forskningsindikator påvirker de enkelte forskeres publiceringspraksis. De allerfleste -tidsskrifter på niveau 2 (dog ikke alle) vil kræve, at bidrag er skrevet på engelsk, mens dem, der publicerer nordiske bidrag i høj grad er niveau 1-tidsskrifter/-forlag (dog ikke alle). Det er derfor ikke overraskende, at engelskprocenten

er ekstra høj på niveau 2. Det kan dog ikke udelukkes, at de nordiske forskere, der publicerer i niveau 2-tidsskrifter (på engelsk), altid har gjort det. Det fremgår ikke af de data, der her er tilgængelige. Det norske system, som det danske bygger kraftigt på, synes at give en skæv effekt til fordel for engelsk, i og med at forskere i stigende grad publicerer i disse tidsskrifter, således at andelen af niveau 1-publikationer falder (Gjert Kristoffersen, personlig kommentar, med henvisning til den norske forsker Gunnar Sivertsen).

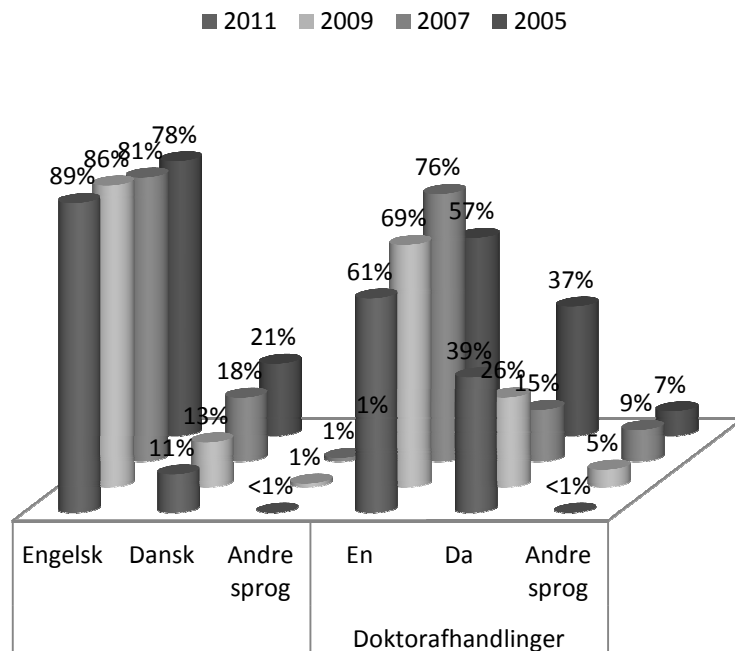

Figur 2.3: Andel publikationstyper 2010. Totalt antal publikationer: 17.213. Kilde: Udtræk foretaget af Styrelsen for Videregående Uddannelser og Uddannelsesstøtte og omarbejdet af forfatteren.

Når det gælder sproget i ph.d.- og doktorafhandlinger, kan det udledes af Figur 2.4, at langt den overvejende del af både ph.d.- og doktorafhandlinger ved landets otte universiteter affattes på engelsk. Ph.d.- og doktorafhandlinger registreres i Danmark i to forskellige databaser, Forskningsdatabasen og Den Centrale Forskningsregistrering. I dette afsnit stammer optællingerne fra Forskningsdatabasen, og der kan derfor forekomme afvigelser i forhold til optællingen i Den Centrale Forskningsregistrering, der danner grundlaget for den bibliometriske forskningsindikator.

For ph.d.-afhandlingernes vedkommende var procentdelen af engelske afhandlinger i 2011 89 procent, altså seks procentpoints højere end for artikler, monografier og doktorafhandlinger, og de danske udgjorde 11 procent.

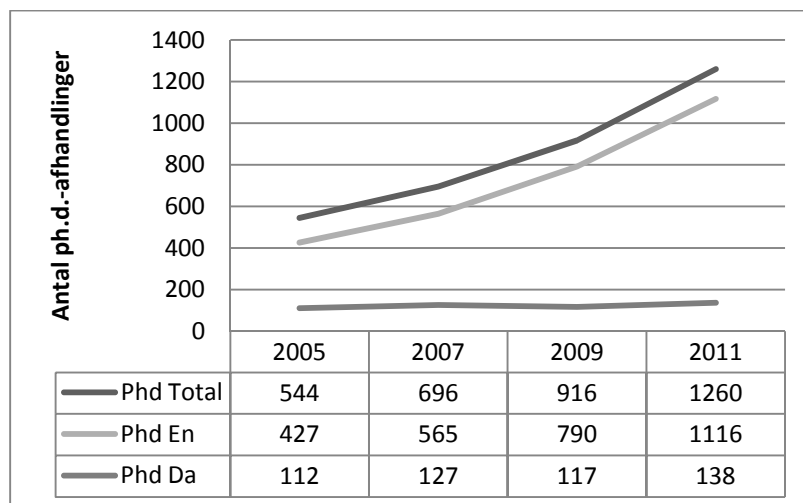
For doktorafhandlinger er mønstret ikke helt ligeså klart, dog er der en overvejende del af afhandlinger, der skrives på engelsk. Der er imidlertid større variation både over tid, og når det gælder brug af andre sprog end engelsk og dansk. Dette kan skyldes, at doktorafhandlinger oftere affattes af forskere på et senere stadie af deres karriere; de er derfor typisk ældre end den gennemsnitlige forfatter til en ph.d.-afhandling, og der er noget, der tyder på, at sprogvvalg hænger sammen med alder (yngre sprogbrugere har generelt større præference for og kompetence i engelsk end ældre (Preisler 1999)). En undersøgelse af Jensen, Stæhr & Thøgersen (2010) tyder dog på, at denne aldersforskel ikke er ligeså udtalt blandt universitetsansatte som blandt den øvrige befolkning.

Figur 2.4: Sprog i ph.d.- og doktorafhandlinger over tid 2005-2011. Kilde: Forskningsdatabasen.

Når vi ser nærmere på udviklingen over tid, ses det for ph.d.-afhandlingernes vedkommende, at præferencen for engelsk stiger drastisk. I 2005 var 78 procent af ph.d.-afhandlinger skrevet på engelsk, og i 2011 var det 89 procent. Disse relative tal skal dog ses i

lyset af den absolutte produktion af ph.d.-afhandlinger, som også er steget.

Figur 2.5: Antal ph.d.-afhandlinger over tid 2005-2011 og affatningsprog. Kilde: Forskningsdatabasen.

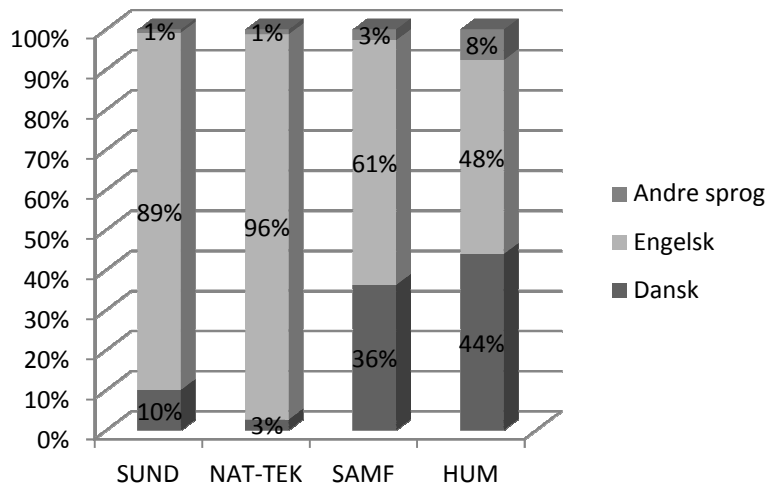
Som det fremgår af Figur 2.5, er det totale antal ph.d.-afhandlinger mere end fordoblet på seks år (fra 544 i 2005 til 1260 i 2011). Antallet af afhandlinger affattet på engelsk (den lysegrå kurve) følger pænt det totale antal (den sorte kurve). Antallet af afhandlinger, der er affattet på dansk (den grå kurve), har været mere stabilt igennem årene. Figuren viser en bemærkelsesværdig stigning i antallet af ph.d.-afhandlinger på blot seks år (over en fordobling.) Det vides ikke, om dette alene skyldes en bevidst indsats fra politisk hold om at uddanne flere ph.d.'er, eller om det eventuelt (også) kan skyldes en metodologisk artefakt, fx den måde afhandlinger registreres på. Det har igennem de seneste år været en politisk prioritering i Danmark at uddanne flere ph.d.'er. Og det lader altså til at disse ph.d.-studerende i stigende grad vælger at skrive deres afhandlinger på engelsk. Den stigende brug af engelsk i ph.d.-afhandlinger skal derfor ses i lyset af de politiske og demografiske faktorer, som gør, at der er langt flere danskere, der skriver en ph.d.-afhandling i dag end tidligere. Det havde også været interessant at se på sprog i specialeafhandlinger, men dette har desværre ikke været muligt på grund af Det Kongelige Biblioteks overgang fra et system til et andet, der ville gøre optællingen upålidelig.

Fagopdelt

Udover at forskellige publikationstyper har betydning for sproget, er der også forskellige traditioner og praksisser inden for forskellige fag og videnskabsparadigmer. Som det fremgår af Figur 2.6, er der en temmelig skarp opdeling i brugen af engelsk som publiceringsprog mellem de 'våde' (natur- teknik- og sundhedsvidenskab) og de 'tørre' (samfundsvidenskab og humaniora) fakulteter. På de våde fakulteter samlet set skrives mellem 89 (for sundhedsvidenskab) og 96 (for natur- og teknikvidenskab) procent af alle publikationer på engelsk, hvor de tilsvarende tal for de tørre fakulteter er 61 (samfundsvidenskab) og 48 (humaniora) procent (de naturvidenskabelige og tekniske fakulteter er slået sammen i opgørelsen af Styrelsen for Videregående Uddannelser og Uddannelsesstøtte).

I en optælling foretaget af Pia Jarvad (2001, 2008) udgør andelen af engelsksprogede artikler på Risø 86 procent og engelsksprogede bøger 89 procent. (Risø, der nu er sammenlagt med Danmarks Tekniske Universitet, var dengang en selvstændig enhed, der bl.a. forskede i nye energiformer. Institutionen var opkaldt efter den halvø den ligger på, ca. 6 km nord for Roskilde). Tallene er nogenlunde de samme for Det Naturvidenskabelige og Sundhedsvidenskabelige Fakultet på Københavns universitet, som Jarvad også undersøger i optællingen. På Det Samfundsvidenskabelige, Teologiske og Humanistiske Fakultet, finder Jarvad, at mellem 1/3 og halvdelen af de publicerede værker er på engelsk. Disse optællinger kan dog ikke sammenlignes direkte med tallene i denne rapport. Dels er mange afdelinger og fakulteter i Jarvads undersøgelse efterfølgende fusioneret, dels er publikationsopdelingen forskellig for de to optællinger.

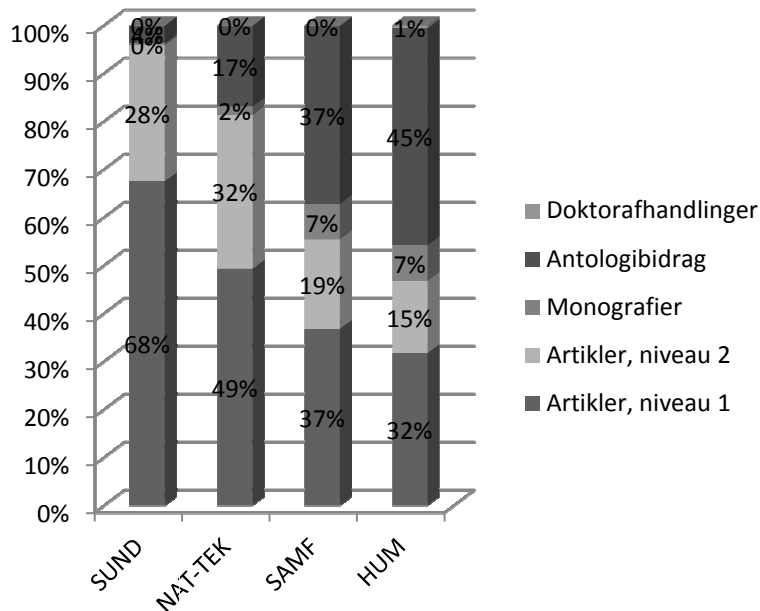
En del af forklaringen på denne markante forskel mellem fagene, når det gælder sproglig præference, kan være, at de våde forskningstraditioner i højere grad er internationale, hvorimod de tørre lader sig dele op i nationale og regionale traditioner. Et begreb som 'dansk historie' og 'dansk sprog' i modsætning til fx 'spansk historie og sprog' giver umiddelbart mening, mens 'dansk fysik eller matematik' versus 'spansk' giver knap så stor mening. Dermed bliver national publicering inden for de våde discipliner måske relativt meningsløs (Gjert Kristoffersen, personlig kommentar).

Figur 2.6: Publiceringsprog fordelt på fakulteter 2010 (Ph.d.-afhandlinger ikke medregnet). Totalt antal publikationer: 17.213. Kilde: Udtræk foretaget af Styrelsen for Videregående Uddannelser og Uddannelsesstøtte og omarbejdet af forfatteren. (SAMF inkluderer jura og HUM inkluderer teologi).

Den større tendens til at skrive på engelsk blandt natur- og sundhedsvidenskabsfolk kan også hænge sammen med forskellige praksisser for publikationsformer. Af Figur 2.7 fremgår det således, at forskere fra de våde videnskaber publicerer særligt ofte i den publikationstype, som langt oftest affattes på engelsk, nemlig videnskabelige tidsskrifter. Humanister og samfundsvidenskabsfolk publicerer forholdsvis oftere i kanaler, hvor sproget i højere grad varierer, nemlig antologier og monografier, og for humanioras vedkommende også doktorafhandlinger (som i det danske system er noget andet end ph.d.-afhandlinger).

Således kan det i Figur 2.7 ses, at sundhedsvidenskab har over dobbelt så stor andel af publikationer i tidsskrifter som humaniora (96 procent sammenlagt hvor humaniora har 47 procent). Til gengæld har humaniora med sine 45 procent langt større andel publikationer i antologier end sundhedsvidenskab, som har den laveste andel (fire procent). Den større andel af engelsksprogede artikler på de våde fakulteter skal med andre ord også ses i forhold til, hvor udbredte de forskellige publikationsformer er.

Figur 2.7: Publikationstyper fordelt på fakulteter 2010. Totalt antal publikationer: 17.213. Kilde: Udtræk foretaget af Styrelsen for Videregående Uddannelser og Uddannelsesstøtte. (SAMF inkluderer jura, og HUM inkluderer teologi).

Når det gælder ph.d.-afhandlinger, har det ikke været muligt at få tal for de forskellige fagopdelinger. Dog er det muligt at se på, hvilket universitet afhandlingen er forfattet. I Tabel 2.3 ses således, at det monofakultære DTU er det universitet i Danmark med den største andel af ph.d.-afhandlinger affattet på engelsk. Kun 2 ud af 278 afhandlinger blev skrevet på dansk i 2011 (1 procent). Dette er måske ikke overraskende, da de tekniske fagområder ofte er blevet anset for at være dem, der oftest formidles på engelsk. På Danmarks andet monofakultære universitet, ITU, blev der ikke skrevet nogen ph.d.-afhandlinger i optællingsåret. På de resterende flerfakultære universiteter er der noget større variation i den henholdsvis brug af engelsk og dansk, dog er AAU helt oppe på en andel af 93 procent af afhandlinger forfattet på engelsk. RUC er det universitet i Danmark, hvor den største andel af danske ph.d.-afhandlinger skrives, idet over halvdelen (53 procent) er på dansk. Til sammenligning har et udvalg nedsat af Kulturministeriet foretaget en optælling af sproget i ph.d.-

afhandlinger i perioden 1994-2001. Publicerings sproget blev afgjort på basis af, om afhandlingens titel er på dansk eller engelsk. Af denne optælling fremgår det, at andelen af engelske afhandlinger i de tekniske og naturvidenskabelige fag har været på over 90 procent igennem hele perioden. På humaniora var det i 2001 næsten 75 procent, der skrev deres afhandling på dansk, men der er dog en stigende tendens til at skrive på et andet sprog end dansk. Den mest markante stigning i engelsk som affatningssprog ses inden for samfundsvidenskaberne, hvor der i 1994 kun var ca. 1/3, der skrev på et andet sprog end dansk, mens andelen i 2001 var steget til ca. 2/3. Disse tal kan ikke sammenlignes med tallene i dette afsnit, der fordeles på universiteter og ikke på fagområder (Kulturministeriet 2003).

		Engelsk	Dansk	Andre sprog	Totalt
RUC	Andel	47%	53%	0%	100%
	Antal	20	23	0	43
DTU	Andel	99%	1%	0	100%
	Antal	276	2	0	278
SDU	Andel	76%	23%	1%	100%
	Antal	71	21	1	93
KU	Andel	88%	12%	1%	100%
	Antal	301	41	2	344
ITU	Andel	0%	0%	0%	100%
	Antal	0	0	0	0
CBS	Andel	76%	21%	3%	100%
	Antal	26	7	1	34
AU	Andel	89%	10%	0%	100%
	Antal	321	37	1	359
AAU	Andel	93%	6%	1%	100%
	Antal	101	7	1	109

Tabel 2.3: Sprog i ph.d.-afhandlinger fordelt på universiteter 2011. Totalt antal publikationer: 1.260. Kilde: Forskningsdatabasen.

Sammenfatning

Med hensyn til publiceringssprog affattes 83 procent af den samlede produktion af publikationer på Danmarks otte universiteter på engelsk, mens publikationer på dansk udgør 15 procent. For ph.d.-afhandlingernes vedkommende var procentdelen af engelske afhandlinger endnu højere, nemlig 89 procent (i 2011), mens de dansksproglige udgjorde 11 procent.

Der er dog stor variation afhængigt af publikationstype og fagområde. Videnskabelige artikler publiceret i de mest prestigetunge (niveau 2) tidsskrifter skrives langt overvejende på engelsk (94 procent), mens monografier skrives lidt oftere på dansk end på engelsk (52 procent på dansk og 43 procent på engelsk). På de 'våde' fakulteter skrives mellem 89 procent (for sundhedsvidenskab) og 96 procent (for natur- og teknikvidenskab) af alle publikationer på engelsk. De tilsvarende tal for de 'tørre' fakulteter er 61 procent (samfundsvidenskab) og 48 procent (humaniora).

UDENLANDSKE STUDERENDE OG NYANSATTE

Indledning

Universiteternes internationaliseringsstrategier betoner som oftest vigtigheden af at udveksle studerende på tværs af landegrænser og tiltrække udenlandske medarbejdere. Universiteterne opstiller ofte målsætninger om, hvor stor del af studerende og medarbejdere der skal komme fra udlandet, og de fører regnskab med, i hvor høj grad disse tal opnås. Et andet formål med registreringen er at give staten et indblik i antallet af udvekslingsstuderende, da institutionerne modtager et såkaldt internationaliseringstilskud på 5000 kroner per udvekslingsstuderende for at kompensere for de udgifter, der er forbundet med at administrere udvekslingen. Takket være denne prioritering om, at de studerende og forskerstaben skal være internationale, er det muligt at danne sig et overblik over, hvor mange studerende og ansatte der kommer fra udenlandske universiteter.

Antallet af udlændinge har relevans for denne rapport, idet man må formode, at jo flere udlændinge der er til stede, jo større er brugen af engelsk. Engelsk bliver i dag typisk brugt som et fællessprog for folk, der ikke deler samme modersmål. Det er dog ikke altid korrekt at antage at to udlændinge med forskellige modersmål taler engelsk sammen. Der kan fx blandt udlændinge være personer, der kan begå sig på dansk eller være forståelige, når de taler deres eget førstesprog, fx nordiske statsborgere. Herudover vil to franskmænd formentlig tale fransk sammen indbyrdes (se fx Haberland et al. 2013, Ljosland 2008). I det store og hele virker det dog rimeligt at antage, at tilstedeværelsen af udenlandske studerende vil medføre en stigende brug af engelsk.

Nationalt plan

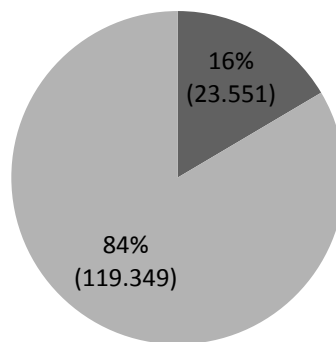
Studerende

Af figur 3.1 nedenfor fremgår det, at 16 procent af de studerende på Danmarks otte universiteter kommer fra udlandet. I gruppen udenlandske studerende indgår både dem, der er på studieophold i Danmark, men som normalt er indskrevet ved et universitet i udlandet

(fem procent), og dem, der tager en hel uddannelse ved et dansk universitet (11 procent).

Dem, der kommer til Danmark på studieophold kan enten være kommet hertil som en del af et udvekslingsprogram (fx Erasmus), og de kaldes ofte for 'udvekslingsstuderende'. Eller de kan selv have arrangeret deres ophold, hvorfor de ofte bliver kaldt 'free movers' eller 'gæstestuderende'. Denne gruppe defineres som 'udlændinge' i deres egenskab af normalt at være indskrevet ved et universitet uden for Danmark.

■ Udenlandske studerende ■ Danske studerende

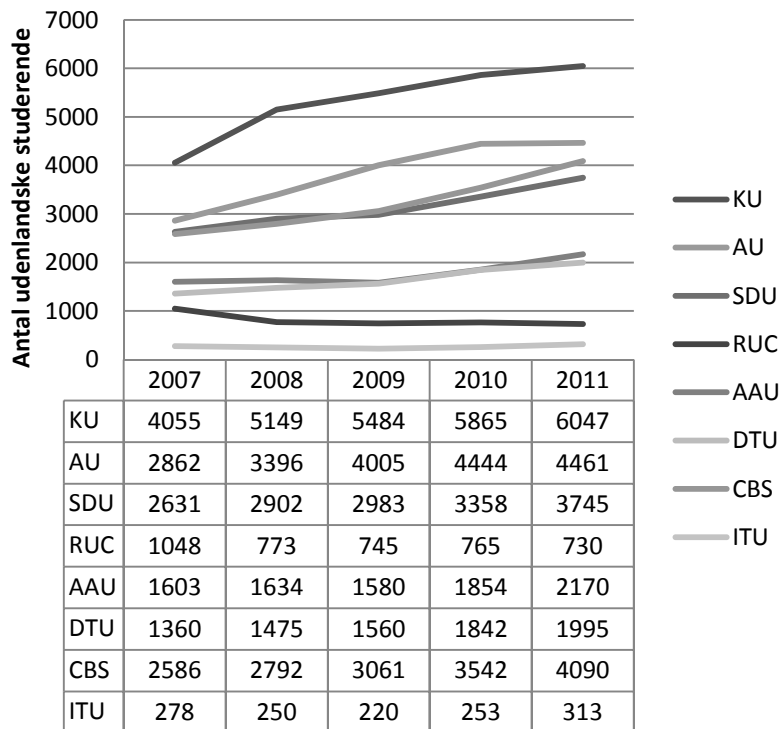
Figur 3.1: Andel (og antal) af udenlandske og danske studerende på Danmarks otte universiteter 2011. Totalt antal studerende: 142.900. Kilde: Danske Universiteter.

Den anden gruppe, altså den gruppe af udenlandske studerende, der tager hele deres uddannelse i Danmark, defineres ved at have udenlandsk statsborgerskab. De kan altså godt være født og opvokset i Danmark (og dermed sandsynligvis være dansktalende). Det er den måde, Danske Universiteter opgør tallene på.

Der er visse forskelle på de to grupper af udenlandske studerende, dels med hensyn til afsenderland, dels med hensyn til hvilke fag de primært kommer for at studere. Det vendes der tilbage til senere i dette afsnit.

Det kan også være interessant at se på, hvilke universiteter der modtager flest udenlandske studerende, og hvordan tendensen ser ud

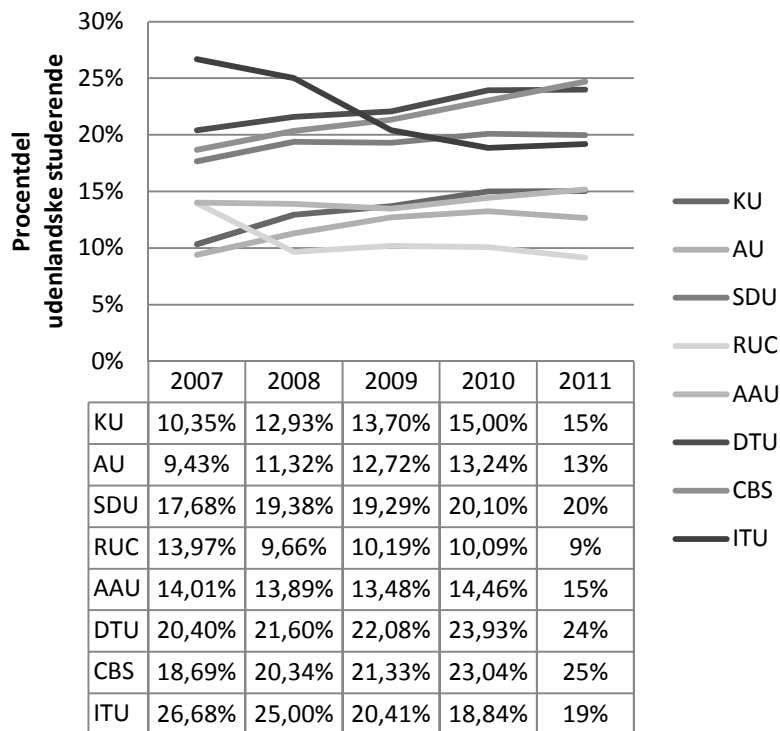
over tid. Sammenslutningen af danske universiteter 'Danske Universiteter' har tal fra 2007-2011 fordelt på landets otte universiteter.

Figur 3.2: Antal udenlandske studerende over tid 2007-2011 fordelt på universitet (både studerende, der tager hele og en del af uddannelsen, indgår i optællingen). Kilde: Danske Universiteter.

Når det drejer sig om, hvilket universitet der har flest udenlandske studerende, er det vigtigt at se på både antal og andel, da det universitet, der modtager flest udenlandske studerende i absolutte tal (KU), ikke er det, der har den største andel af udenlandske studerende. Hvis vi således sammenligner tallene for KU for 2011 i Figur 3.2 og Figur 3.3, fremgår det, at KU var det universitet, der i 2011 modtog flest studerende fra udlandet, nemlig 6047. I Figur 3.3 ses imidlertid, at SDU, AAU, DTU, CBS og ITU har en større eller ligeså stor andel af udenlandske studerende blandt sig. For sprogbrugens vedkommende må man derfor formode, at der høres mere engelsk på gangene, i klasseværelserne og i studiegrupperne på CBS, hvor andelen af udenlandske studerende er størst, nemlig 25 procent i 2011, end der

gør på fx RUC, hvor den er mindst, nemlig 9 procent i 2011. Det kan også være interessant at gøre opmærksom på, at de institutioner, der udbyder professionsorienterede uddannelser (kendt som erhvervsakademi- og professionsbacheloruddannelser i det danske system), modtager klart flere internationale studerende, relativt set, end universiteterne. På Erhvervsakademi Sjælland var fx 39 procent af skolens studerende internationale i det akademiske år 2009/10 (Styrelsen for International Uddannelse 2011).

Figur 3.3: Procentdel af udenlandske studerende over tid 2007-2011 fordelt på universitet (både studerende, der tager hele og en del af uddannelsen i Danmark, indgår i optællingen). Kilde: Danske Universiteter.

Når det drejer sig om stigning over tid, fremgår det af Figur 3.2, at alle universiteter, med undtagelse af RUC, modtager flere studerende fra udlandet i år 2011, end de gjorde i år 2007. Når man ser på, hvor stor en andel de udenlandske studerende udgør af den samlede studenterbestand, er det tilfældet, at alle universiteter, på nær RUC og

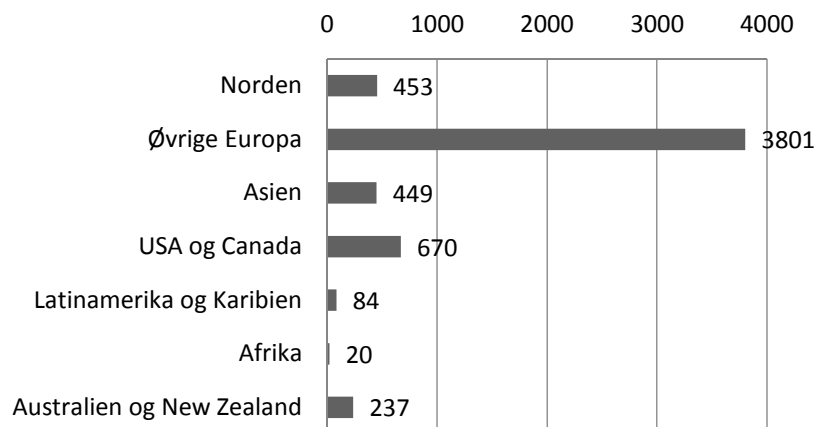
ITU, har oplevet en stigning fra 2007 til 2011. Faldet i andelen af udenlandske studerende på ITU skyldes først og fremmest, at det samlede antal af indskrevne studerende (dvs. både udenlandske og danske studerende) er steget fra 1042 i 2007 til 1632 i 2011.

Der findes ikke oplysninger om, hvilken sproglig baggrund de udenlandske studerende har, herunder hvorvidt de er i stand til at fungere på dansk. Der findes dog tal på, hvilke afsenderlande de udenlandske studerende kommer fra, og ud fra disse tal kan man gøre visse antagelser, selv om man bør være forsigtig med at drage for hastige konklusioner om sproglige kompetencer på baggrund af herkomstland.

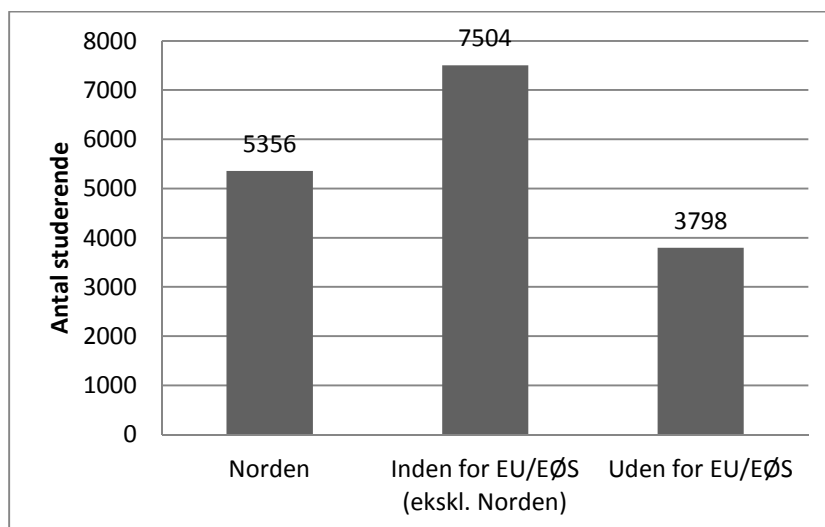
Når man skal se på, hvorfra de udenlandske studerende kommer, er det nødvendigt at skelne mellem gæste- og udvekslingsstuderende på den ene side og på den anden studerende, der kommer for at tage hele uddannelsen i Danmark. Disse to grupper af studerende kommer nemlig typisk fra forskellige områder (bemærk, at tallene for udenlandske studerende på studieophold og dem, der tager hele uddannelsen i Danmark (Figur 3.4 og 3.5), kommer fra forskellige kilder og er optalt i forskellige år. Sammenligningen her skal derfor tages med forbehold). Gæste- og udvekslingsstuderende kommer i overvældende grad fra ikke-nordiske, europæiske lande. I Figur 3.4 ses, at 3801 studerende på studieophold i Danmark kommer fra ikke-nordiske, europæiske lande. Det er måske ikke forbavsende i lyset af de etablerede udvekslingsprogrammer, hvor det største og mest kendte er det europæiske Erasmus-program.

De fleste (7504) af de udlændinge, der kommer for at tage hele uddannelsen i Danmark, kommer også primært fra ikke-nordiske europæiske lande (se Figur 3.5). Antallet af nordiske studerende er dog langt højere (5356) blandt denne gruppe end blandt gæste- og udvekslingsstuderende.

Med hensyn til sprogbrugen vil tilstedeværelsen af begge typer af udenlandske studerende medføre brug af andre sprog end dansk. Det kan dog være tilfældet, at der blandt de nordiske eller i hvert fald de skandinaviske, islandske og finlandssvenske studerende, der altså primært kommer for at tage en hel uddannelse i Danmark, bruges mere dansk, end der gør blandt de øvrige udenlandske studerende.

Figur 3.4: Udenlandske studerende på studieophold på en universitetsuddannelse i Danmark fordelt på afsenderlande. Antal personer i det akademiske år 2009/10. Kilde: Styrelsen for International Uddannelse og Videnskabsministeriet.

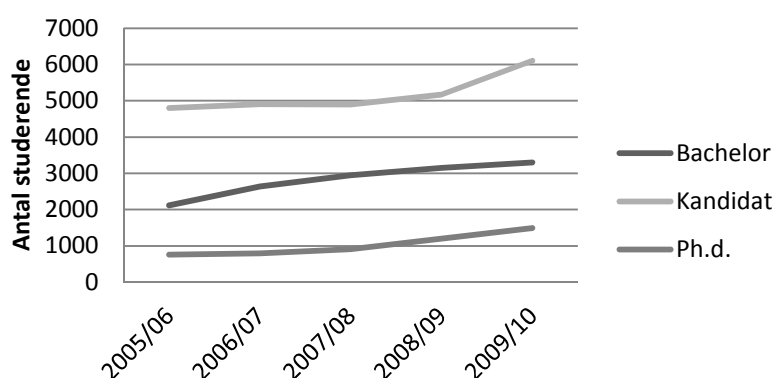

Figur 3.5: Udenlandske studerende på en hel uddannelse i Danmark fordelt på afsenderområde. Antal personer 2011. Totalt antal: 16.658. Kilde: Danske Universiteter.

Det er også tilfældet, at de udenlandske studerende, der tager en hel uddannelse i Danmark, primært kommer for at læse en kandidat- eller masteruddannelse. Som det fremgår af Figur 3.6, var der således 6109

udenlandske studerende indskrevet som kandidatstuderende på et dansk universitet i det akademiske år 2009/10. Det tilsvarende tal for udenlandske bachelorstuderende var 3298. De udenlandske ph.d.-studerende udgjorde i samme år 1494, dog inkluderer dette tal også ph.d.-studerende ved andre institutioner end universiteterne, fx Arkitektskolerne i København og Århus (Styrelsen for International Uddannelse 2011). Bemærk, at dette er antal og ikke andel, og når det tages i betragtning, at der bliver færre og færre studerende samlet set (altså både danskere og udlændinge), jo højere op i uddannelsessystemet man kommer, vil udenlandske studerende udgøre en stigende andel i den samlede studenterbestand, og jo mere engelsk må man formode, at der bruges.

Disse tal stemmer overens med, at udbuddet af engelsksprogede uddannelser (se kapitel 4) netop er på kandidatniveau. Kandidatniveauet er også det uddannelsesniveau, hvor den langt største stigning i antallet af udenlandske studerende er sket fra 2008/09–2009/10.

Figur 3.6: Udenlandske studerende på en hel uddannelse i Danmark fordelt på uddannelsesniveau. Antal personer 2005/06-2009/10. Kilder: Styrelsen for International Uddannelse og Videnskabsministeriet. Ph.d.-niveau indbefatter også ph.d.'er ved andre institutioner end universiteterne, fx Kunstakademiets Arkitektskole (hvorfra der blev uddannet 8 i 2009/10) og Arkitektskolen Aarhus (hvorfra der blev uddannet 4 i 2009/10) (Styrelsen for International Uddannelse 2011).

Nyansatte

Universiteterne har ofte målsætninger om international rekruttering. International rekruttering kan forstås på flere måder. Det kan være rekruttering af forskere med udenlandsk statsborgerskab eller rekruttering af forskere med dansk statsborgerskab, som kommer eller evt. kommer tilbage fra en udenlandsk institution. Hertil kommer, at personer med udenlandsk statsborgerskab godt kan have haft deres seneste ansættelsessted ved en dansk institution. I denne rapport, hvor fokus er på sprogbrugen, medtages kun den gruppe af personer, der har udenlandsk statsborgerskab, og som kommer direkte fra en institution i udlandet. Dette er, fordi forskere med dansk statsborgerskab og forskere med udenlandsk statsborgerskab, der allerede er bosat i Danmark, må formodes (uden tvivl i stærkt varierende omfang) at kunne begå sig på dansk.

Det skal bemærkes, at der kun gives tal på nyansatte forskere, dvs. at tallene ikke siger noget om andelen af udenlandske forskere i forhold til den samlede stab. Da målrettet rekruttering fra udlandet er et forholdsvis nyt fænomen, må det forventes, at andelen af udenlandske forskere er større blandt de nyansatte end blandt de ansatte som helhed.

	Professor		Lektor		Adjunkt		I alt	
	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel
KU	15	7%	22	9%	52	18%	89	12%
AU	11	8%	18	7%	128	29%	157	19%
SDU	8	9%	32	24%	48	21%	88	19%
RUC	0	0%	3	7%	3	9%	6	7%
AAU	4	5%	3	2%	29	18%	36	10%
DTU	2	4%	30	17%	129	40%	161	29%
CBS	21	25%	10	14%	21	26%	52	22%
ITU	1	25%	5	23%	9	32%	15	28%
I alt	62	9%	123	11%	419	26%	604	18%

Tabel 3.1: Ansættelser i stillinger opgjort på stillingskategori og universitet 2007-2009. Den ansatte havde udenlandsk statsborgerskab og var ansat i udlandet umiddelbart før ansættelsen i Danmark (adjunktniveau inkluderer postdocs, og lektorniveau inkluderer seniorforskere). Kilde: Styrelsen for Universiteter og Internationalisering (tidl. Universitets- og Bygningsstyrelsen).

I Tabel 3.1 gives et overblik over antallet og andelen af ansættelser mellem 2007-2009, hvor den ansatte havde udenlandsk statsborgerskab og var ansat i udlandet umiddelbart før ansættelsen i Danmark. Tallene er fordelt på stillingskategori og universitet.

Som det fremgår af Tabel 3.1, udgjorde udenlandske medarbejdere samlet set 18 procent af de nyansatte på landets otte universiteter. Der er dog stor variation mellem universiteterne, med hensyn til hvor meget de rekrutterer internationalt. DTU står for den største udenlandske rekruttering med 29 procent samlet for professorer, lektorer og adjunkter. RUC står for den laveste andel med 7 procent.

Danmarks IT-Center for Uddannelse og Forskning (2009, 2011) har også tal over tid (fra perioden 2004–2006 og perioden 2007–2009) på antallet af udenlandske nyansatte. Af disse optællinger fremgår det, at antallet af udenlandske (dvs. individer med ikke-dansk statsborgerskab) nyansatte med ansættelse i udlandet umiddelbart før rekrutteringen udgjorde 231 personer i perioden 2004-2006, mens antallet i perioden 2007-2009 var steget til næsten det tredobbelte, nemlig 604. En del af forklaringen på dette er dog, at der i det hele taget var større rekruttering i den senere periode. Det ses i, at den procentuelle stigning ikke er lige så markant, men dog tydelig, idet den gik op fra 12 til 18 procent i de to perioder. Det giver desværre ikke mening at sammenligne tallene fordelt på universiteter og fag over tid pga. databrud. Databruddet skyldes især de mange fusioner, der har fundet sted på universitetsområdet.

Fagopdelt

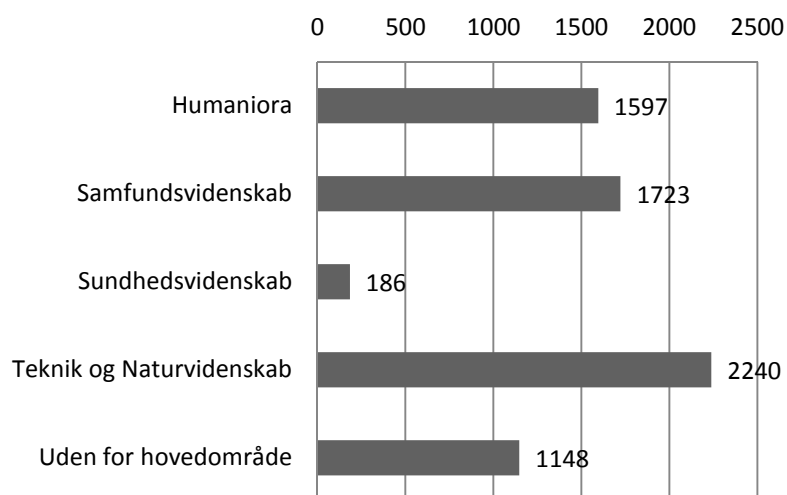
I dette afsnit gennemgås, hvordan de udenlandske studerende og nyansatte fordeler sig på de forskellige fag.

Studerende

Udvekslings- og gæstestuderende behandles adskilt fra de udenlandske studerende, der tager hele deres uddannelse i Danmark. Der er store forskelle på, hvilke fag de to grupper kommer for at læse, ligesom der som allerede vist er forskel på, hvilke lande de kommer fra.

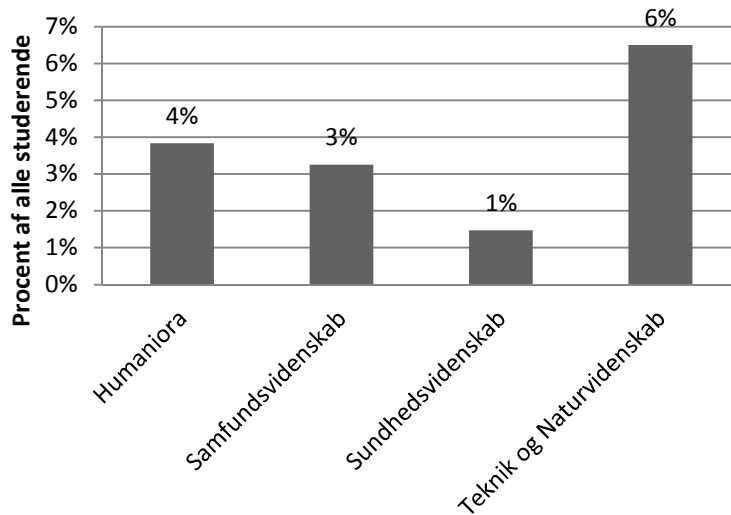
I Figur 3.7 nedenfor ses antallet af udvekslings- og gæstestuderende fordelt på fag. Det fremgår, at de fleste studerende der kommer til Danmark for at tage en del af deres uddannelse, gør det for at studere de teknisk-naturvidenskabelige fag (2240 personer).

Herefter kommer samfundsvidenskab (1723) og humaniora (1597), efterfulgt af de studerende, der læser et fag, der ligger uden for deres hovedområde (1148). 'Uden for hovedområde' betyder, at de studerende er kommet til Danmark for at læse et fag, som ikke falder inden for det område, de studerer i deres hjemland. Alle de 1148 studerende, der falder ind under denne gruppe, er studerende ved Copenhagen Business School, hvilket giver mening, da CBS's anvendelsesorienterede kurser gør stedet attraktivt for studerende, der ønsker at supplere deres uddannelse med sådanne moduler. Til sidst kommer de udenlandske studerende, der tager en del af deres sundhedsvidenskabelige uddannelse ved et dansk universitet (186).

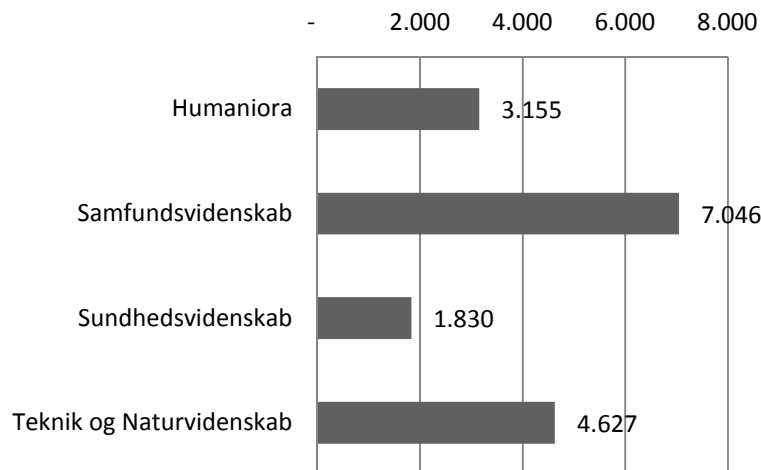

Figur 3.7: Antal af udvekslings- og gæstestuderende i Danmark fordelt på fag 2011. Totalt antal: 6.893. Kilde: Danske Universiteter. Tallene for humaniora og samfundsvidenskab kan være noget højere, end det som fremgår af figuren, da der ikke findes data på disse fra CBS. Humaniora inkluderer teologi og pædagogik, og samfundsvidenskab inkluderer jura.

Selv når der tages højde for det totale antal af indskrevne studerende, er det stadigvæk tilfældet, at de teknisk-naturvidenskabelige fagområder tiltrækker flest udvekslings- og gæstestuderende (Figur 3.8). På disse fag udgøres seks procent af de studerende af udvekslings- og gæstestuderende. Herefter kommer (måske overraskende) humaniora med fire procent efterfulgt af samfundsvidenskab (tre procent) og til sidst sundhedsvidenskab på en procent.

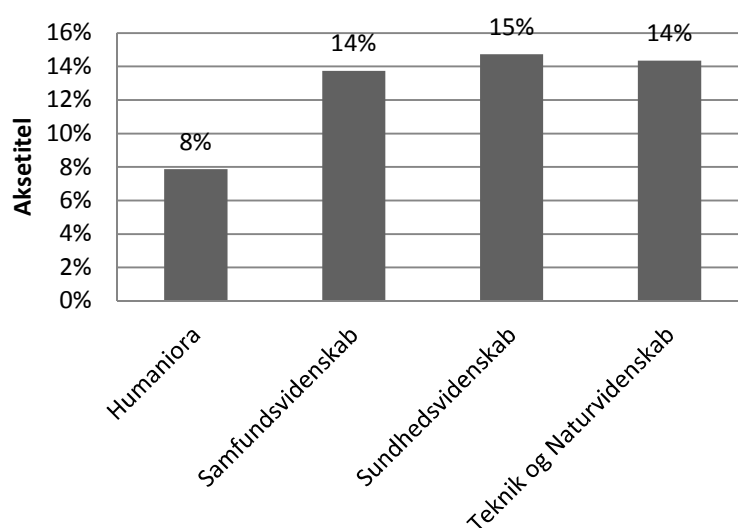

Figur 3.8: Andel af udvekslings- og gæstestuderende fordelt på fag 2011. Totalt antal indskrevne studerende: 142.900. Kilde: Danske Universiteter. Humaniora inkluderer teologi og pædagogik, og samfundsvidenskab inkluderer jura.

Figur 3.9: Antal af udenlandske studerende, der tager en hel uddannelse i Danmark, fordelt på fag 2011. Totalt antal: 16.658. Kilde: Danske Universiteter. Humaniora inkluderer teologi og pædagogik, og samfundsvidenskab inkluderer jura.

I Figur 3.9 fremgår det, hvor mange udenlandske studerende der tager hele uddannelsen i Danmark, og inden for hvilke fagområder de tager den. Længst de fleste, der kommer til Danmark for at tage en hel uddannelse, kommer for at studere inden for de samfundsvidenskabelige fag (7046). Dette kan forekomme overraskende, da det ofte antages, at de fagområder, hvor undervisning på engelsk er mest udbredt, er teknik- og natur- samt sundhedsvidenskab, hvor der kun er henholdsvis 4627 og 1830 udenlandske studerende. Det er dog vigtigt også at se på de relative tal (se Figur 3.10).

Figur 3.10: Andel af udenlandske studerende på en hel uddannelse fordelt på fag 2011. Totalt antal indskrevne studerende: 136.007 (ekskl. udvekslings- og gæstestuderende). Kilde: Danske Universiteter. Humaniora inkluderer teologi og pædagogik, og samfundsvidenskab inkluderer jura.

Når der tages højde for det totale antal af indskrevne studerende, viser det sig, at sundhedsvidenskab fører an med hensyn til udenlandske studerende, der tager hele uddannelsen i Danmark (15 procent). Sundhedsvidenskab er dog tæt efterfulgt af både teknik- og naturvidenskab og samfundsfag. Det er måske overraskende, at samfundsfag har lige så stor andel af udenlandske studerende på en hel uddannelse som teknik- og naturvidenskab (begge 14 procent).

Humaniora ligger i bund med 8 procent udlændinge, der tager en hel uddannelse i Danmark.

Nyansatte

Det er også interessant at se på udenlandske ansatte i forhold til fagområde. Det fremgår af Tabel 3.2, at der er en del variation i rekruttering af udenlandske medarbejdere med hensyn til fagområde. Det er de natur- og teknikvidenskabelige fagområder, der står for den største udenlandske rekruttering med henholdsvis 28 procent og 24 procent nyansatte fra udlandet. Humaniora og sundhedsvidenskab står for den laveste andel rekruttering af udenlandske medarbejdere med henholdsvis 11 og 10 procent. Samfunds- og jordbrugs- og veterinærvidenskab ligger i midten med henholdsvis 14 og 13 procent.

	Professor		Lektor		Adjunkt		I Alt	
	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel
HUM	5	8%	13	9%	27	13%	45	11%
SAM	30	14%	26	10%	59	18%	115	14%
NAT	6	5%	39	16%	182	39%	227	28%
JORD	3	8%	4	5%	22	21%	29	13%
SUND	12	7%	8	5%	29	16%	49	10%
TEK	6	9%	33	18%	100	31%	139	24%
I alt	62	9%	123	11%	419	26%	604	18%

Tabel 3.2: Ansættelser i stillinger på professor-, lektor- og adjunktniveau i 2007- 2009, hvor den ansatte havde udenlandsk statsborgerskab og var ansat i udlandet umiddelbart før ansættelsen i Danmark, opgjort på stillingskategori og videnskabeligt hovedområde. Kilde: Universitets- og Bygningsstyrelsen 2011. Bemærk, at adjunktniveau inkluderer postdocs, og lektorniveau inkluderer seniorforskere. Humaniora inkluderer teologi, mens pædagogik her er inkluderet i samfundsvidenskab sammen med jura (se Ståhle 2011: 16 for øvrige faginddelinger).

Sammenfatning

Med hensyn til udenlandske studerende og ansatte kommer 16 procent af de studerende på Danmarks otte universiteter fra udlandet. I denne gruppe indgår både udenlandske studerende, der er på et kortere studieophold i Danmark (5 procent), og dem, der tager en hel uddannelse ved et dansk universitet (11 procent). Der er stor variation

blandt universiteterne med hensyn til, hvor stor andel af udenlandske studerende de har. CBS og DTU ligger i top på henholdsvis 25 og 24 procent, og AU og RUC lavest på henholdsvis 13 og 9 procent.

Der er forskelle på, hvilke fag de to typer af udenlandske studerende kommer for at studere. Udvekslings- og gæstestuderende kommer primært til Danmark for at studere de teknik- og naturvidenskabelige fagområder, hvor de udgør seks procent af de studerende. Herefter kommer humaniora, samfundsvidenskab og til sidst sundhedsvidenskab, hvor andelen af udvekslings- og gæstestuderende udgør henholdsvis fire, tre og en procent.

De udenlandske studerende, der tager hele deres uddannelse i Danmark, kommer derimod primært for at læse sundhedsvidenskab, hvor de udenlandske studerende udgør 15 procent. Sundhedsvidenskab er dog tæt efterfulgt af teknik- og naturvidenskab og samfundsfag, der begge har 14 procent udenlandske studerende. Sidst kommer humaniora med 8 procent.

Andelen af udenlandske nyansatte lå samlet set i 2007-2009 på 18 procent på landets otte universiteter, men også her er der stor variation afhængigt af fagområde. Det er de natur- og teknikvidenskabelige fagområder, der står for den største udenlandske rekruttering med henholdsvis 28 procent og 24 procent af de nyansatte fra udlandet. Humaniora og sundhedsvidenskab står for den laveste andel rekruttering af udenlandske medarbejdere, med henholdsvis 11 og 10 procent. Samfunds- og jordbrugs- og veterinærvidenskab ligger i midten med henholdsvis 14 og 13 procent.

UNDERVISNINGSSPROG

Indledning

Universiteternes internationaliseringsstrategier betoner ofte vigtigheden af at tiltrække udenlandske studerende, og deres hjemmesider giver kursus- og uddannelsesbeskrivelser på engelsk, der er rettet til udenlandske studerende, hvad enten det drejer sig om udvekslings- og gæstestuderende eller om udenlandske studerende, der skal tage hele deres uddannelse ved et dansk universitet. Flere universiteter har målsætninger om, at de skal udvide deres repertoire af engelsksprogede kurser.

På trods af dette er det ikke altid helt ligetil at få brugbare tal for, hvor omfattende den engelsksprogede undervisning er på universiteterne. Danmarks Evalueringsinstitut lavede på bestilling af Universitets- og Bygningsstyrelsen en optælling i 2010 (delvist baseret på en tidligere optælling foretaget af Universitets- og Bygningsstyrelsen og det daværende Rektorkollegium i 2007), men denne rapport giver kun absolutte tal og ikke den procentuelle andel af engelsksprogede kurser. Det kan skyldes, at det er svært at få nøjagtige tal på, da en del af de uddannelser, der udbydes på engelsk, også udbydes på dansk, men formentlig kun hvis der er interesse for det blandt de studerende. Hertil kommer, at det i et vist omfang står underviserne frit for at skifte undervisningssproget til dansk, hvis der er enighed blandt de studerende om at gøre det, og underviseren er i stand til det (Danmarks Evalueringsinstitut 2010). Sådanne omstændigheder gør det svært at få nøjagtige tal på det samlede antal af uddannelser, og i hvilket omfang de rent faktisk udbydes på henholdsvis engelsk og dansk.

Det er vigtigt i fremtidige rapporter at kende andelen af engelsksprogede uddannelser i forhold til det totale antal, da man må formode, at det totale antal af uddannelser (både engelsk- og dansksprogede) er steget over årene i takt med den generelle stigning i antallet af personer, der tager en universitetsuddannelse.

En anden opgørelse er foretaget af Universitets- og Bygningsstyrelsen, og den giver data over tiden fra 2007 til 2011. Disse tal anses for at være de mest sikre på området, og de er indsamlet af og verificeret af universiteterne og Akkrediterings-

institutionen. Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelser er p.t. (januar 2013) ved at opdatere oversigterne, og nye tal forventes i løbet af 2013.

Kapitlet her giver kun optællinger på hele uddannelser. For at få et samlet overblik over, hvor stor en del af undervisningen der foregår på engelsk, ville det være nødvendigt også at give opgørelser over, hvor stor en del af de enkeltstående kurser, der samlet udgør en hel uddannelse på de enkelte universiteter og fakulteter, der udbydes på engelsk. Dette er dog et arbejde, der vil være forbundet med meget stor usikkerhed. For det første er det svært at vide med sikkerhed, hvor mange af de kurser der angives (fx i kursuskatalogerne på institutternes hjemmesider), der rent faktisk ender med at blive udbudt. Det kan også være tilfældet, at der kan være flere undervisere på samme kursus, der bruger hver sit sprog. Desuden kan kursuskatalogerne være på ét sprog og undervisningssproget et andet. Forfatteren til denne rapport har fx erfaret, at nogle kurser på grunduddannelsen på datalogi, fysik og kemi på KU blev givet på engelsk, selvom undervisningssproget var angivet til dansk. Dette skyldtes, at underviserne var tyske og finlandssvenske, og at de studerende derfor foretrak, at der blev talt engelsk frem for tysk og svensk. Dette billede svarer til svenske undersøgelser (Söderlundh 2010). På grund af disse omstændigheder gives her kun tal på hele uddannelser, og sprog på de enkeltstående kurser overlades til fremtidige undersøgelser.

Nationalt plan

Som det fremgår af Tabel 4.1, var 20 procent af uddannelserne på Danmarks universiteter engelsksprogede i 2011. Der er stor forskel på antallet af engelsksprogede uddannelser, når man sammenligner bachelor- og kandidatniveau. Det er næppe overraskende, at langt den overvejende del af engelsksprogede uddannelser er på kandidat- eller masterniveau, hvor 26 procent af det samlede udbud er på engelsk. På bachelorniveau var 6 procent af uddannelserne på engelsk. Dette hænger sammen med, hvilket niveau de udenlandske studerende (der tager hele uddannelsen i Danmark) typisk befinder sig på, nemlig kandidatniveau (se Kapitel 3, Figur 3.6). Denne opdeling har formentlig at gøre med, at jo mere specialiseret undervisningen bliver, jo større er tilstedeværelsen af ikke-dansktalende undervisere og studerende. Sagt på en anden måde: jo mere specifik viden er, jo

længere væk skal man for at finde nogen, der kan formidle den, og/eller der vil tilegne sig den.

	2007	2009	2011
Bachelor	16 (6 %)	19 (7 %)	20 (6 %)
Kandidat/master	109 (20 %)	136 (23 %)	165 (26 %)
Samlet udbud	135 (17 %)	165 (19 %)	197 (20 %)

Tabel 4.1: Antal (og procentdel) af uddannelser, der udbydes på engelsk 2007-2011 på Danmarks otte universiteter. Kilde: Universitets- og Bygningsstyrelsen (data fra 2007) og ACE's (Akkrediteringsinstitutionen) oversigt over nye godkendte uddannelser siden 2007. Opgørelsen er opdateret i 2009 og ultimo 2011. Bemærk: 2009 og 2011-opgørelsen tager ikke hensyn til uddannelser, der er nedlagt siden 2007, idet denne viden ikke findes systematisk fra før 2010. Opgørelsen medregner desuden kun de uddannelser, der udelukkende udbydes på engelsk. Der fandtes i 2007 ca. 62 uddannelser, der blev udbudt på både dansk og engelsk.

Når der ses på udviklingen over tid, ser det ud til, at der er sket en vækst i udbuddet af engelsksprogede kurser på kandidatniveau. Disse er steget fra 109 i 2007, til 136 i 2009 og 165 i 2011. Når der imidlertid tages højde for det samlede antal af uddannelser (altså både de engelsk- og de dansksprogede), er stigningen ikke lige så markant, idet engelske kurser udgør henholdsvis 20, 23 og 26 procent i de tre optællingsår. Det vil sige, at selvom det er rigtigt, at der er kommet flere engelsksprogede uddannelser, så hører det også med til billedet, at der er kommet flere dansksprogede uddannelser. Denne udvikling kan sammenlignes med væksten i ph.d.-afhandlinger forfattet på engelsk, som også skal ses i lyset af, at det samlede antal af ph.d.-afhandlinger (dvs. også dem, der er forfattet på dansk) er steget. Igen bliver vi altså mindet om, at den vækst, der er sket i brugen af engelsk på diverse områder, delvis hænger sammen med andre demografiske forandringer og politiske beslutninger, som gør, at der er flere, der går på universitetet i dag end tidligere.

Fagopdelt

Som nævnt foretog Danmarks Evalueringsinstitut i 2010 en egen optælling over antallet af engelsksprogede kandidatuddannelser på Danmarks otte universiteter.

	KU	AU	SDU	RUC	AAU	DTU	CBS	ITU	Ialt
Humaniora	8	5	4	3	3	-	-	-	23
Samfundsvidenskab	3	4	3	5	5	-	7	-	27
Teologi	2	1	-	-	-	-	-	-	3
Naturvidenskab	29	29	9	6	7	-	-	-	80
Sundhedsvidenskab	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Teknisk videnskab	-	-	2	-	31	24	-	2	59
Totalt	42	42	19	14	46	24	7	2	193

Tabel 4.2: Antal af kandidatuddannelser på Danmarks otte universiteter, der udbydes på engelsk 2010. Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut. Samfundsvidenskab indbefatter også erhvervsøkonomi og erhvervsprog. Andre oplysninger om faginddelinger gives ikke i rapporten.

Ifølge denne kortlægning foretaget i 2010 udbydes i alt 193 af universiteternes kandidatuddannelser på engelsk. At der er komplikationer i, hvordan det bedst opgøres, ses i de divergerende tal fra Danmarks Evalueringsinstitut og Universitets- og Bygningsstyrelsen. Ifølge førstnævnte var der i 2010 193 engelsksprogede universitetsuddannelser på danske universiteter, hvor der ifølge sidstnævnte kun var 165 året efter. Det forekommer usandsynligt, at der skulle være tale om en reel, og temmelig markant, nedgang i udbuddet af engelsksprogede kurser på et år, og forskellen skal formentlig tilskrives de tidligere omtalte vanskeligheder med at opgøre tallene. Der er desværre ikke nogen oplysninger om, hvor stor andel dette udgør af det totale udbud, men Tabel 4.1 kan give et vist indtryk af det for hele landet. Dog skal det huskes, at optællingsåret ikke er det samme, og der kan også være andre metodiske forskelle der gør, at optællingerne ikke er helt sammenlignelige.

Af Tabel 4.2 fremgår også antallet af engelsksprogede kandidatuddannelser fordelt på universitet og fagområde. Bemærk, at mange fagområder ikke er relevante for visse universiteter. Det monofakultære universitet, Danmarks Tekniske Universitet, udbyder således kun uddannelser inden for de tekniske videnskaber. Når man ser på antallet af engelsksprogede kandidatuddannelser fordelt på fagområder, fremgår det (måske ikke overraskende), at det er de naturvidenskabelige fag, der med et omfang på 80 står for det største antal af engelsksprogede uddannelser. Dernæst kommer de tekniske

videnskaber, hvor 59 uddannelser udbydes på engelsk. Herefter er der et stort spring ned til samfundsvidenskab og humaniora, hvor kun under halvt så mange uddannelser udbydes på engelsk. Teologi og sundhedsvidenskab ligger helt i bund med henholdsvis 3 og 1 af deres kandidatuddannelser på engelsk. Igen skal det dog understreges, at disse tal ikke siger noget om andelen af engelsksprogede uddannelser, da det samlede antal af uddannelser ikke kendes.

Sammenfatning

Med hensyn til udbuddet af engelsksprogede uddannelser var samlet set 20 procent af uddannelserne på Danmarks universiteter engelsksprogede i 2011. Der er dog stor forskel på antallet af engelsksprogede uddannelser, når man sammenligner bachelor- og kandidatniveau. På kandidat- eller masterniveau var 26 procent af det samlede udbud på engelsk. På bachelorniveau var 6 procent af uddannelserne på engelsk.

Der er også store forskelle på de forskellige fagområder. De naturvidenskabelige fag står med et antal på 80 for det største antal engelsksprogede uddannelser. Dernæst kommer de tekniske videnskaber, hvor 59 uddannelser udbydes på engelsk. Herefter er der et stort spring ned til samfundsvidenskab og humaniora, hvor kun under halvt så mange uddannelser udbydes på engelsk. Teologi og sundhedsvidenskab ligger helt i bund med kun 3 og 1 af deres kandidatuddannelser på engelsk. Der findes ikke tal for det samlede antal af uddannelser, og dermed er det ikke muligt at udregne andelen af engelsksprogede uddannelser fordelt på fagområde. Endvidere skal der gøres opmærksom på, at tallene kun gælder hele BA- og MA-uddannelser og ikke inkluderer de givetvis mange enkeltstående kurser, der udbydes på engelsk. Endelig savnes helt tal for ph.d.-niveauet.

SPROGPOLITISKE DOKUMENTER

Indledning

I dette afsnit gives der et indblik i centrale sprogpoltiske dokumenter på supranationalt, nationalt og institutionelt plan. Til forskel fra de tidligere kapitler, der omhandlede beskrivelser af faktiske forhold, handler dette kapitel om idealer. De giver med andre ord et indblik i, hvordan forskellige parter mener, at den sproglige situation ideelt *bør* se ud.

Nationalt plan

På nationalt plan har der været en række sprogpoltiske initiativer, der har været rettet mod forholdet mellem engelsk og dansk på universitetsområdet. Deciderede sprogpoltiske udspil er kommet i flere omgange fra Kulturministeriet og/eller regeringen (2003, 2004, 2008, 2009) og Dansk Sprognævn (2003, 2007, 2012).

Kulturministeriets rapport *Sprog på spil - et udspil til en dansk sprogpolitik* (2003) og *Sprog til tiden* (2008) er forfattet af udvalg af eksperter på området nedsat af regeringen, og dokumenterne fra 2004 og 2009 er Kulturministeriets og regeringens opfølgning på rapportererne.

I 2004-opfølgningen hedder det om publiceringssprog:

Det hører med til et kultursprog, at sproget også benyttes som videnskabsprog. Hvis dansk fortsat skal kunne bruges i fagligt krævende sammenhænge, er der behov for en parallelsproglighed i såvel forskningen som undervisningen. Der er behov for en strategi, hvor dansk styrkes, uden at engelsk eller andre relevante fremmedsprog nedprioriteres. For at imødegå domænetab er det regeringens ønske, at doktorafhandlinger, herunder ph.d.-afhandlinger, udarbejdet af danske forskere på fremmede sprog i fremtiden skal ledsages af en mere udførlig sammenfatning på dansk end den, der stilles krav om i dag (Kulturministeriet 2004: 7).

og om universitetsuddannelser:

Som et led i bestræbelserne på at gøre de danske universiteter attraktive for udenlandske studerende og forskere er det helt afgørende, at de kan tilbyde engelsksprogede kurser og uddannelser. Internationalisering og tilstedeværelsen af udenlandske forskere og studerende øger kvaliteten i de danske universitetsuddannelser – ikke mindst til gavn for de danske studerende. Derfor er det også glædeligt, at universiteterne har fulgt Folketingets opfordring til at øge udbuddet af fremmedsprogede uddannelser (Kulturministeriet 2004: 7-8).

I 2009-opfølgningen er et af indsatspunkterne 'Styrkelse af dansk på universiteterne':

Når der også tales dansk på universiteterne, og når der gøres en indsats for at fastholde fagsprogene på dansk, vil det efter regeringens opfattelse samlet set bidrage til, at Danmark står bedre rustet i den globale konkurrence (Regeringen 2009: 7).

Men den overordnede satsning er på internationalisering, og som en konsekvens heraf på mobilitet på tværs af landegrænser og engelsksproget undervisning:

Universiteterne skal være rustede til den globale konkurrence. Det bliver de ved at have fokus på internationaliseringen. Forskning og uddannelse af høj kvalitet forudsætter, at de danske universiteter kan samarbejde med udenlandske forskere og tiltrække udenlandske forskere og studerende. Universiteterne må derfor kunne arbejde på det eller de sprog, der bedst sikrer den udvikling (Regeringen 2009: 7).

I Dansk Sprognævnets notat om dansk sprogpolitik (2003:1) udgør universitetsområdet et selvstændigt punkt ud af fire indsatsområder:

- at dansk sikres som et komplet sprog der er brugbart i uddannelse og forskning;
- at det faglige niveau ikke synker pga. danske underviseres og studenters begrænsede beherskelse af fremmedsprog;

- at undervisning på fremmedsprog ikke forplanter sig nedad i uddannelsessystemet;
- at faglig formidling til offentligheden ikke hæmmes pga. manglende dansk fagsprog.

De samme mål opstilles også, lidt omformuleret, i den reviderede udgave af notatet i 2007.

Det ses, at selv om nævnet anerkender de mange fordele ved at bruge engelsk, er deres primære mål en styrkelse af dansk. I Sprognævnets nyeste rapport (2012: 12) anbefales

- At især universiteterne fremover gør specifikt rede for hvordan man sikrer udviklingen af det danske fagsprog på de enkelte uddannelser.
- At der ligesom for grundskolen og ungdomsuddannelserne oprettes en flersproget termbank hvor fagudtryk samles, og hvor fx de begreber som defineres i undervisningen på både dansk og engelsk registreres og deles med andre. En flersproget termbank kan uden problemer indeholde fagudtryk på flere niveauer og derfor anvendes på alle uddannelser.
- At der sikres relevante publiceringskanaler til formidling af forskningsresultater på dansk på højt niveau. Det kan fx ske gennem en forøgelse af midlerne til publikationsstøtteordningerne.

Det er også værd at bemærke, at de skandinaviske lande har været stærkt inspirerede af hinanden på det sprogpoltiske område. I Norge er de vigtigste nationalpolitiske sprogdokumenter *Norsk i hundre! Norsk som nasjonalspråk i globaliseringens tidsalder: Et forslag til strategi* (Språkrådet 2005) og *Mål og mening: ein heilskapleg norsk språkpolitikk* (Kultur- og Kyrkjedepartementet 2009). I Sverige er de *Mål i mun: förslag till handlingsprogram för svenska språket* (Statens Offentliga Utredningar 2002) og *Bästa språket – en samlad svensk språkpolitik* (Regeringen 2005). I disse dokumenter genfindes de centrale sprogpoltiske begreber 'samfunds bærende sprog' og 'parallelsproglighed'.

På nordisk plan har Nordisk Ministerråd også budt ind med et vigtigt sprogpoltisk dokument, nemlig *Deklaration om Nordisk sprogpolitik* (Nordisk Ministerråd 2006), som Danmark underskrev i 2007. I denne deklARATION, som også har været inspirationskilde til de

nationale sprogpoltiske dokumenter, har universiteternes sprogvvalg sit eget punkt og udgør ca. 1/5 af den samlede tekst. Her er 'parallelsproglighed' et udtalt mål.

Med parallelsproglighed menes en samtidig anvendelse af flere sprog inden for et eller flere områder. Det ene sprog fortrænger eller erstatter ikke det andet, men sprogene anvendes parallelt. [...] En konsekvent politik mht. parallelsproglighed indebærer:

- At såvel Nordens samfundsbærende sprog som engelsk bør kunne anvendes som videnskabelige sprog
- At formidling af videnskabelige resultater på Nordens samfundsbærende sprog bør være meriterende
- At undervisningen i videnskabeligt fagsprog, især det skriftlige, bør tilbydes på både engelsk og på Nordens samfundsbærende sprog
- At universiteter og andre videnskabelige institutioner vil udvikle langsigtede strategier for sprogvvalg, parallelsproglighed, sprogundervisning og oversættelsesstøtte inden for deres virkefelter (Nordisk Ministerråd 2006: 13)

Endelig er det værd at nævne et sprogpoltisk dokument fra EU, som også har inspireret den nationale sprogpolitik. Den Europæiske Union har politisk forpligtet sig til at bevare og understøtte sproglig mangfoldighed, og adskillige dokumenter fra EU-Kommissionen anbefaler en generel politisk målsætning om, at alle borgere i EU skal lære deres modersmål plus minimum to fremmedsprog; en målsætning, som de videregående uddannelser skal bidrage til at opfylde (EU 2003).

Universitetsopdel

Universiteterne er fra flere instanser, herunder Kulturministeriet, Nordisk Ministerråd, Danske Universiteter og Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling blevet opfordret til at udforme sprogpoltikker. Det har ført til, at de fleste af de otte universiteter i Danmark i dag har en sprogpolitik. Universiteternes sprogpolitik varierer kraftigt i omfang. I Tabel 5.1 fremgår det således, at de udgør mellem ½ og 10 sider. Nogle universiteter, som fx Københavns Universitet og Danmarks Tekniske Universitet, har ikke et særskilt sprogpoltisk dokument, men der står noget om sprogpolitik i andre

dokumenter. De fleste sprogpolitikker er offentligt tilgængelige på universiteternes hjemmesider.

	Sprogpolitik som særskilt dokument	Offentliggjort	Antal sider
AAU	Ja	10. maj 2009	1
AU	Ja	18. marts 2004	1
CBS	Ja	Februar 2006	10
DTU	Nej (sprogpolitik indgår i uddannelsespolitikken)	2010	½
ITU	Ja (men ikke offentligt tilgængeligt)	Juni 2011	8
KU	Nej (men sprogpolitikken udgør særskilt afsnit i udviklingsstrategien)	2007	½
RUC	Ja	11. januar 2006	5
SDU	Ja	Marts 2008	5

Tabel 5.1: Omfang og oprettelsesdato for sprogpolitik på Danmarks otte universiteter.

Universiteternes sprogpolitik behandler i varierende omfang følgende emner og underemner:

- En anerkendelse af deres dobbelte rolle som nationale og internationale aktører ved at
 - satse på internationalisering
 - bibeholde dansk som akademisk sprog
 - implementere parallelsproglighed eller brug af både engelsk og dansk
- Retningslinjer for eller beskrivelse af sprogbrug inden for universiteternes tre hovedaktiviteter
 - undervisning
 - forskningsformidling
 - administration
- En anerkendelse af vigtigheden af sproglige kompetencer, herunder
 - udvikling af engelsk- og danskkompetencer
 - kvalitetssikring og testning af engelskkompetencer
 - kompetencer i andre sprog end dansk og engelsk

Med henblik på formålet med nærværende rapport er det især det andet punkt, der er interessant, dvs. hvad universiteternes sprogpolitikker siger om sproget i undervisning, forskningsformidling og administration. Dette vendes der tilbage til sidst i dette afsnit, hvor indholdet i sprogpolitikkerne sammenholdes med realiteterne.

Et andet emne, der også står centralt i universiteternes sprogpolitikker, er sproglige kompetencer, især i engelsk og dansk. I den seneste tid er universiteterne dog også begyndt at beskæftige sig med kompetenceudvikling i andre sprog som et tilbud til studerende, der læser fx jura og andre fag.

Med hensyn til kompetencer i engelsk har flere universiteter indført testning/certificering for undervisere, der underviser på engelsk, mens et parallelt system for testning af danskkompetencer så vidt vides endnu ikke er indført noget sted.

Udvikling, kvalitetssikring og testning af danskkompetencer har været et diskuteret emne i forsøget på at formalisere jævnbyrdigheden mellem dansk og engelsk. Med hensyn til kompetencer i dansk er politikken som regel, at alle udenlandske ansatte tilbydes statsfinansierede sprogkurser i dansk med efterfølgende eksamener. Op til et vist niveau er disse kurser gratis, hvilket gælder for alle indvandrere. I en del kontrakter er det indføjnet, at udenlandske ansatte skal kunne fungere på dansk efter en vis periode, fx 2 år. Så vidt vi ved, håndhæves dette krav langt fra altid. Flere universiteter tilbyder deres egne danskkurser som mere avancerede efterfølgere til de statsfinansierede, men den generelle erfaring er, at efterspørgslen på disse kurser er meget mindre end efterspørgslen på engelskkurser.

Danskkompetencer (for ikke-danske ansatte) har ikke samme status. Det vil formentlig opfattes som problematisk eller diskriminerende at teste ikke-modersmålstalendes danskkompetencer. Og det vil muligvis blive opfattet som kontraproduktivt i tiltrækningen af internationale forskere, hvis man faktisk håndhæver formelle krav om danskkompetencer.

I Tabel 5.2 nedenfor fremgår, hvilke universiteter der behandler hvilke emner.

Ligesom det var tilfældet, at de nationale sprogpolitikker er blevet inspireret af de andre skandinaviske lande og af dokumenter og politikker, som gælder det europæiske og nordiske plan, skal universiteternes sprogpolitikker også ses delvis som et produkt af tidligere dokumenter.

Emne	Underemne	Universitet
En anerkendelse af universitetets dobbelte rolle som nationale og internationale aktører	Satse på Internationalisering	AAU, CBS, DTU, KU, RUC, SDU, ITU
	Bibeholde dansk som akademisk sprog	AAU, CBS, DTU, KU, RUC, SDU
	Parallelsproglighed	AAU, CBS, KU, RUC, SDU
Retningslinjer for eller beskrivelse af sprogbrug inden for universiteternes tre hovedaktiviteter	Undervisning	AAU, AU, CBS, DTU, RUC
	Forskningsformidling	AU, CBS, KU, RUC, SDU
	Administration	AU, CBS, RUC, SDU, KU
En anerkendelse af et behov for sproglige kompetencer	Udvikling af engelsk- og danskkompetencer	AAU, AU, CBS, DTU, ITU, KU, RUC, SDU
	Kvalitetssikring og testning af engelskkompetencer	CBS, KU, RUC, SDU
	Kompetencer i andre sprog end dansk og engelsk	AAU, AU, CBS, KU, RUC

Tabel 5.2: Emner i Danmarks otte universiteters sprogpolitikker.

Danske Universiteter (tidligere Rektorkollegiet) var tidligt ude (marts 2003) med et forslag til sprogpolitik, som de enkelte universiteter blev opfordret til at arbejde videre med. Dokumentet er omfattende (13 sider) og velovervejet. Der gives en række konkrete anbefalinger til universiteterne, der går ud på at styrke både dansk, engelsk og andre sprog, og som er værd at gengive her.

Med hensyn til dansk opfordres der til, at universiteterne

- Går i dialog med de ansvarlige for ungdomsuddannelserne [...].
- Klart definerer sine forventninger til de studerendes danskkundskaber, når de starter på universitetet.
- Tager skridt til at videreudvikle de studerendes danskkundskaber og –færdigheder i løbet af de(t) første studieår, jf. nedenfor om sprogkompetencecentre.
- Konsekvent indbygger mundtlig og skriftlig formulerings-evne i den samlede vurdering af de studerendes eksamenspræstationer.

- Foranstalter yderligere kursus og / eller adgang til autonom læring for studerende og ansatte, der ikke har dansk som førstesprog (modersmål).
- Etablerer et tilbud om fagrelateret sprogindlæring (fx fagterminologi), der bygger oven på det niveau, der er opnået ved studieprøven for studerende og ansatte, der ikke har dansk som førstesprog (modersmål) (Rektorkollegiet 2003: 4).

Med hensyn til brugen af engelsk og andre fremmedsprog opfordres der til, at universiteterne

- Går i dialog med de ansvarlige for ungdomsuddannelserne med henblik på at fremme de studerendes fremmedsproglige og interkulturelle kompetencer som skitseret ovenfor [...].
- Klart definerer sine forventninger til de studerendes fremmedsprogskundskaber, når de starter på universitetet, herunder evnen til at benytte litteratur på andre sprog end dansk eller engelsk.
- Klart definerer, hvilke uddannelser der skal udbydes på dansk, og hvilke uddannelser der i større eller mindre grad (også) skal udbydes på engelsk eller et andet fremmedsprog.
- For alle uddannelser klart definerer formål og indhold (det egentlige genstandsfelt), herunder hvilke uddannelser der udbydes i fremmedsprog.
- Klart definerer hvorledes den studerende i løbet af studiet kan tilegne sig eller videreudvikle sine basiskompetencer, herunder færdigheder inden for sprog og (interkulturel) kommunikation, jf. nedenfor.
- Tager initiativ til at fremme mobiliteten fra Danmark til udlandet for studerende på de uddannelser, hvor mobilitetsgraden ikke er tilstrækkelig høj [...].
- Tager initiativ til, at underviserne får mulighed for at styrke deres færdigheder inden for sprog og (interkulturel) kommunikation, således at de kan indgå i forpligtende og meningsfyldt samarbejde (udvikling og forskning) med kolleger uden for Danmark og/eller kan undervise på fremmedsprog inden for deres eget fagområde (Rektorkollegiet 2003: 6-7).

Med hensyn til publikationssprog anbefales det, at

- Forskningsformidling til de lokale netværk (på dansk) skal styrkes. Universiteterne bør arbejde for, at forskningen bliver mest mulig tilgængelig i forskellige medier og for forskellige modtagere i Danmark, og informationsudvekslingen skal fremmes ikke blot mellem forskningen og det danske samfund (den afprofessionaliserede formidling [formidling til et bredere publikum]), men også mellem fagene (den tværfaglige formidling).
- Universiteterne, eller deres institutter og forskningscentre, bør fastlægge klare strategier for, hvilke(t) sprog deres forskere anvender i deres publikationer.
- Universiteterne bør arbejde for, at forskeruddannelse og evt. -efteruddannelse gør den enkelte forsker i stand til at formidle sine egne forskningsresultater på både (som minimum) dansk og engelsk. En strategi, som fastlægger, at ph.d.-studerende skal formidle deres forskningsresultater på både dansk og fremmedsprog, vil kunne etablere nogle gode vaner, som de bagefter vil bringe med sig i en fortsat forskerkarriere.
- Samtidig bør en sproglig konsulenttjeneste – sprogkompetencecentre [...] – stå til rådighed for forskere, der gerne vil have sproglig feedback, før et manuskript på engelsk sendes til den internationale redaktion (Rektorkollegiet 2003: 9).

Siden disse anbefalinger fra Rektorkollegiet (og en omformuleret version i 2004 (Rektorkollegiet 2004)) har der fra universiteternes side været stort set tavst på det sprogpoltiske område. Måske fordi de allerede har sagt, hvad de ville sige, måske fordi området er kilde til uenighed inden for organisationen, fx mellem forskellige fagtraditioner og universiteter. Hvad der måske er mest sandsynligt, er, at der i det store hele ikke er nogen stor interesse for sprogpolitik. Opfølgning af sprogpoltiske dokumenter udarbejdet et antal år i fortiden prioriteres ofte ikke særlig højt, og det bliver sjældent diskuteret. Dette bekræftes både af Gjert Kristoffersen, dekan for det Humanistiske Fakultet på Universitetet i Bergen, og medlem af netværket 'Parallelsproglige Mål for Nordens Internationaliserede Universiteter', og af den internationale ekspert i sprogpolitik, Robert

Phillipson, professor emeritus ved Copenhagen Business School, der var medforfatter til CBS's sprogpoltiske dokument.

Politik og praksis: en sammenlignende diskussion

I dette afsnit diskuteres indholdet i universiteternes sprogpoltikker, i forhold til hvilken betydning de har for den reelle brug af engelsk og dansk på universiteterne (om nogen). Der fokuseres på, hvad sprogpoltikkerne har at sige om sprogvalg i undervisning, forskningsformidling og administration, da det er disse tre områder, der er i fokus i denne rapport. Det skal understreges, at det i dette afsnit er forfatterens personlige fortolkning, der gives, jf. i øvrigt Hultgren (under udgivelse).

Når det gælder undervisningssproget, nøjes de fleste sprogpoltikker med at beskrive den gældende situation. Typisk konstateres det, at der bruges engelsk på overbygningsniveau og dansk på grunduddannelsen, fx:

RUC's uddannelser udbydes på dansk og engelsk (RUC).

Ingeniører fra DTU har både dansk og engelsk arbejdssprog. Det betyder, at undervisningssproget er engelsk på kandidatuddannelserne og engelsk fagterminologi introduceres på diplomingeniør- og bacheloruddannelserne, hvor undervisningssproget er dansk (DTU).

Universitetets bacheloruddannelser gennemføres på dansk, med mindre uddannelsen har et særligt internationalt sigte. Der kan udbydes enkeltstående kurser på engelsk på bacheloruddannelser. Projektvejledning kan foregå på engelsk, hvis gruppen omfatter udenlandske studerende og/eller lærere, gennemføres på engelsk (AAU).

Disse konstateringer passer fint med, hvordan det ser ud i praksis. Som vi har set i rapporten, er de fleste engelsksprogede uddannelser netop på overbygningsniveau. Nogle politikker noterer, at undervisning på engelsk ikke må medføre en sænkning af niveauet, eller at dansk fremover ikke længere kan bruges som videnskabssprog, fx:

Da SDU udbyder et stort antal kandidatuddannelser, bacheloruddannelser og uddannelsesdele undervist på engelsk, vil særlig opmærksomhed være rettet mod, at det faglige niveau ikke sænkes som følge deraf (SDU).

Det bør også sikres, at dansk opretholdes som et komplet funktionsdueligt sprog, også inden for videreudgående uddannelse og formidling af forskningens resultater (KU).

Disse konstateringer om, at det faglige niveau ikke må sænkes, og at det danske sprog fortsat skal være komplet og funktionsdueligt sprog, knytter an til den debat om domænetab, hvor der er blevet udtrykt bekymring over især disse to mulige konsekvenser af engelsksproget undervisning. Her er det dog vigtigt igen at betone pointen fra indledningen, nemlig at det endnu ikke er blevet påvist, at disse to bekymringer har hold i virkeligheden. Interessant nok medfølges betragtningerne dog ikke af en beskrivelse af, hvordan bibeholdelsen af det faglige niveau eller det danske fagsprog skal tilgodeses rent konkret.

I en lidt kynisk tolkning ville man kunne sige, at sprogpolitikkerne på dette område fungerer som et carte blanche til at udvide brugen af engelsk. Med andre ord: hvis man gør opmærksom på, at man er klar over konsekvenserne af den beslutning, man træffer, men erklærer, at man træffer beslutningen alligevel, kommer beslutningen til at fremstå som velovervejet og fornuftig. Dette er altså et eksempel på, at det at have en sprogpolitik ikke er nogen garanti for, at dansk bliver styrket, hvilket nok var den primære hensigt med at anmode universiteterne om at udarbejde sprogpolitikker. Tværtimod er der noget, der tyder på, at sprogpolitikken i stedet kan bruges som røgslør over en stigende brug af engelsk:

CBS vil sandsynligvis fortsætte med at udbyde et stigende antal studieprogrammer og kurser på engelsk. Enhver beslutning om, hvorvidt undervisningssproget på et studieprogram eller et kursus skal være dansk eller engelsk, vil være baseret på programmets/kursets faglige orientering, pædagogiske overvejelser og det arbejdsmarked kandidaterne uddannes til (CBS).

Engelsk skal i stigende grad anvendes som undervisnings- og især lærebogssprog, hvor det er relevant i undervisningen, og som forskningens fremvoksende lingua franca (KU).

Her ses en tydeligt udtalt ambition om at udbyde flere engelsksprogede kurser fremover. Denne intenderede stigning, som langt overvejende deles af alle universiteterne (hvis dette ikke er udtrykt i sprogpolitikkerne, vil det ofte være et mål i universiteternes strategidokumenter eller udviklingskontrakter), er altså i overensstemmelse med de tal, der er fremlagt i rapporten om vækst over tid.

Men hensyn til valg af publiceringssprog er det typisk for sprogpolitikkerne, at de overlader dette til forfatteren.

Forskningsresultater publiceres internationalt og på det sprog, der måtte være relevant i forhold til forskningsområdet eller den målgruppe, som de henvender sig til (SDU).

Ansvar for sproget i en forskningspublikation ligger primært hos forfatteren (CBS).

In the case of scientific publications, the author may choose whatever language he or she finds most suitable, including languages other than English and Danish (ITU).

En del universiteter skriver i deres politikker, at ikke-danske tekster bør forsynes med et resume på dansk (se det kursiverede i udsnittet nedenfor).

Forskningsresultater offentliggøres på dansk og/eller engelsk. RUC er opmærksom på sin pligt til at formidle forskningsresultater bredt i Danmark. Inden for områder, hvor det ikke falder naturligt at publicere på dansk, kan publicering forekomme udelukkende på engelsk. Afhængig af modtagergruppen kan også andre fremmedsprog anvendes. *I begge disse tilfælde bør der være et resume på dansk [forfatterens kursivering] (RUC).*

Selvom nogle politikker, ligesom RUC's ovenfor, skriver, at det er vigtigt at formidle bredt (hvilket må formodes at betyde: på dansk), står der ikke noget om, at denne form for formidling præmieres.

Kapitel to i denne rapport behandlede publiceringsprog. Optællinger af, hvor omfattende publikationen til det brede publikum er, findes ikke, men det er sandsynligt, at den bibliometriske forskningsindikator og forskernes egne karriereambitioner trækker i den modsatte retning, dvs. i retning af øget publicering på engelsk. Her tyder det altså på, at den gældende laissez faire-politik, der altså overlader publiceringsprog til forfatteren, resulterer i et stort antal engelsksprogede publikationer.

Der står forholdsvis lidt i sprogpolitikkerne om sprogvvalg i administrationsammenhænge. Når der står noget, synes det primært at handle om, at udenlandske medarbejdere og studerende har brug for at modtage information på engelsk, fx

TAP og andet personale som har at gøre med internationale studerende og gæster forventes at beherske engelsk svarende til niveau B (RUC).

I alle SDU's administrative enheder skal én eller flere medarbejdere kunne kommunikere hensigtsmæssigt med studerende og ansatte på engelsk (SDU).

Endelig skal sprogpolitikken sikre, at KU fremstår som en professionel aktør på det globale uddannelsesmarked. Det indebærer bl.a., at KU's informationsmateriale er på engelsk og lever op til international standard, og at KU har et velfungerende intranet på engelsk (campus-net), så udenlandske studerende/medarbejdere sikres samme informationsniveau som deres danske kolleger (KU).

På dette område synes sprogpolitikkerne at anerkende, at en stor del af de studerende og ansatte har brug for at få information på engelsk. ITU's sprogpolitik, der er på engelsk, går oveni købet så langt som til (indirekte) at opfordre til, at brugen af dansk undgås, med mindre der er tungtvejende grunde til også at formidle informationen på dansk:

By default, documents should be composed in Danish or English, not both. In particular, operating with both a Danish and an English version of a document should be done very rarely and only after careful consideration, in order to avoid the overhead involved in producing and maintaining consistency of versions in more than one language.

Moreover, the language of the document should be English, if one or more of the intended readers of the document are not proficient in a Scandinavian language [...] (ITU).

I administrationsøjemed er det sandsynligt, at man på en arbejdsplads, hvor en stor del af de ansatte ikke er dansktalende, kommer ud i situationer, hvor man er i tvivl om, hvilket sprog man skal bruge. Et eksempel kan være, når der skal sendes en mail ud med en vigtig besked til flere modtagere, hvor man (måske til forskel fra en undervisningssituation) ikke har kendskab til alle modtagernes sproglige kompetencer. Udfordringen kan forstærkes af, at afsenderen måske ikke føler, at han eller hun selv besidder de nødvendige kompetencer for at kunne udtrykke sig sikkert på engelsk (eller dansk).

ITU's sprogpolitik er forbilledlig på dette område, fordi den giver en række konkrete eksempler på situationer, der typisk opstår i den skrevne administration, og hvordan man kan løse dem (sprogpolitikken er på engelsk; den er her oversat og komprimeret af forfatteren):

- Mails, nyhedsbreve og lignende skrevet på ITU til alle studerende og ansatte skal være på engelsk og kun på engelsk.
- På engelske uddannelsesprogrammer skal alt materiale i forbindelse med ansøgning, immatrikulation og eksamination være på engelsk.
- Dansk bruges når afsenderen og de tilsigtede læsere alle foretrækker dansk.
- Nødsituationsinstruktioner, marketingmateriale og relevante dele af itu.dk bør sandsynligvis være på både dansk og engelsk.
- Notitser på opslagstavler produceret af studerende og ansatte bør være på engelsk, medmindre de kun er relevante for folk som kan begå sig på dansk (ITU).

Disse vejledninger forekommer fornuftige, pragmatiske og realistiske, fordi de tager forståelse som udgangspunkt for succesfuld kommunikation (snarere end tilfældige og subjektive sprogrigtigheds-kriterier og præferencer, som fx SDU's henstilling til, at der skal bruges britisk engelsk i den officielle kommunikation). Samtidig

bygger ITU's anbefalinger på et demokratisk princip om, at flest mulig skal kunne forstå den administrative kommunikation. Desuden er det prisværdigt, at ITU beskriver løsninger på konkrete problematiske situationer i stedet for at holde sig til rent abstrakte formuleringer om 'parallelsproglighed' og 'både dansk og engelsk'. Man kan være enig eller uenig i de konkrete løsningsforslag, men her er der i hvert fald noget at forholde sig til.

Generelt kan man sige om sprogpolitikkerne, at de er gode til at beskrive den sproglige situation, som den rent faktisk ser ud. Når de skriver, at engelsk langt hen af vejen bruges på overbygningsniveau og dansk på grunduddannelsen, og gør opmærksom på, at det er forfatteren selv, der vælger sprog i videnskabelige tekster, beskriver de situationen, som den rent faktisk er. Sprogpolitikkerne er ikke visionære; de opstiller ingen målsætninger for eller tager stilling til, hvordan situationen bør se ud. Der bliver som regel heller ikke fulgt op på sprogpolitikkerne (mest fordi der ikke er noget at følge op på). De synes i det store hele at være temmelig betydningsløse dokumenter, der er kommet til verden, fordi universiteterne fra flere sider er blevet opfordret til at udforme sprogpolitikker. Dette ses bl.a. af, at der tilsyneladende ganske ureflekteret genbruges udokumenterede påstande fra tidligere debatter om vigtigheden af at bevare dansk som et akademisk sprog og at sørge for, at niveauet i undervisningen ikke sænkes. Det er tydeligt, at de sprogpoltiske dokumenter på de forskellige niveauer har inspireret hinanden (se fx Hult 2012 for en uddybning af dette).

Afslutningsvis skal der gøres opmærksom på, at det er vigtigt at se de sprogpoltiske dokumenter, nationale og institutionelle, som en del af universiteternes prioriteringsområder. Både i deres udviklingskontrakter, dvs. den overenskomst, de har truffet med regeringen om deres målsætning, og i deres egne strategidokumenter betones vigtigheden af at rekruttere studerende og medarbejdere internationalt og at styrke det engelsksprogede kursus- og uddannelsesrepertoire. Hertil kommer, at formidling til et bredt publikum på dansk slet ikke præmieres i den bibliometriske forskningsindikator. Sådanne prioriteringer synes alt andet lige at fremme brugen af engelsk.

Sprogpolitikkerne kan således ses som dokumenter, der ikke har nogen reel betydning for, hvordan den faktiske sprogbrugssituation ser ud. I visse tilfælde kan de måske ovenikøbet som nævnt fungere som røgslør for at legitimere en øget brug af engelsk. Med den ene hånd udarbejdes der sprogpolitikker, og med den anden tages der initiativer, der uundgåelig fører til en stigende brug af engelsk (se Hultgren under

udgivelse for en mere fyldestgørende analyse af universiteternes sprogpolitikker). Universiteterne er oppe imod store socioøkonomiske forandringer og politiske beslutninger, der alle trækker i retning af en stigende brug af engelsk. Et sprogpolitisk dokument står meget svagt i forhold til disse strømninger.

Sammenfatning

Der har været mange sprogpolitiske initiativer på universitetsområdet, både nationalt og institutionelt, og alle Danmarks otte universiteter har i dag en eller anden form for sprogpolitik. På et overordnet plan tager disse initiativer udgangspunkt i, at universiteterne er og skal være både internationale og nationale aktører, og at dette kræver en parallelsproglig politik. Det er ikke altid sprogpolitikken formuleres som 'parallelsproglig', men som minimum vil der være en anerkendelse af, at både nationalsproget dansk og det internationale sprog, engelsk, er i brug. Universiteterne beskriver i deres sprogpolitikker, hvad sproget er på universiteternes kerneområder, dvs. undervisning, forskningsformidling og administration. De pointerer også vigtigheden af sproglige kompetencer og kvalitetssikring af samme inden for både engelsk, dansk og andre fremmedsprog. Det er usandsynligt, at de sprogpolitiske dokumenter har særlig stor betydning for den faktiske brug af engelsk og dansk. Derimod har de ikke-sprogrelaterede initiativer, som universiteterne og regeringen tager, som fx international rekruttering, en udvidelse af det engelske kursusrepertoire og indførelsen af bibliometriske systemer, store indirekte konsekvenser for brugen af engelsk og dansk.

KONKLUSION

Denne rapport har haft til hensigt at dokumentere brugen af engelsk og dansk på Danmarks otte universiteter. Sammenfatningen forrest i rapporten giver en hurtigt overblik over, hvordan brugen af engelsk og dansk fordeler sig inden for de tre områder: publicering, undervisning og antallet af internationale studerende og ansatte. Det er især inden for forskningspublicering, at brugen af engelsk er meget høj, og det gælder særligt inden for de naturvidenskabelige fag. Undervisningen foregår stadig i overvejende grad på dansk, ligesom andelen af dansktalende studerende og ansatte stadig udgør langt den overvejende del.

Rapporten har forsøgt at fremhæve vigtigheden af at se (den stigende) brug(en) af engelsk i en bredere samfundsmæssig og politisk sammenhæng, herunder især globaliseringen og indførelsen af resultatorienterede belønningssystemer. Begge disse faktorer synes – måske ofte utilsigtet – at medvirke til en øget brug af engelsk.

Universiteterne er til tider blevet beskyldt for strategisk at udvide brugen af engelsk på grund af sprogets 'signalværdi', dvs. at universitetet sender et signal, om at det er internationalt, hvis det for eksempel har mange engelsksprogede uddannelser. Det er dog vigtigt at se den stigende brug af engelsk på universiteterne som en del af de verdensomspændende, samfundsmæssige, politiske og økonomiske forandringer, der kort blevet ridset op i indledningen. Det er ikke kun universiteterne, der har et ansvar for disse, men os alle sammen, borgere såvel som politikere på individuelt såvel som på samfundsmæssigt plan.

LITTERATUR

- Boden, Rebecca & Susan Wright (2010): Follow the money: An interim report on Danish University funding prepared for Dansk Magisterforening. København: Dansk Magisterforening. Web: 16. januar 2013.
- Danmarks Evalueringsinstitut (2010): Engelsksproget undervisning på danske kandidatuddannelser. København: Danmarks Evalueringsinstitut. Web: 31. december 2012.
- Dansk Sprognævn (2012) Dansk sprogs status 2012. Web: 3. januar 2013.
- Dansk Sprognævn (2007): Notat om dansk sprogpolitik. Web: 3. januar 2013.
- Dansk Sprognævn (2003): Dansk Sprognævns forslag til retningslinjer for en dansk sprogpolitik (Notat). Web: 3. januar 2013.
- Davidson-Nielsen, David & Michael Herslund (1999): Dansk han med sin tjener talte. I: Niels Davidson-Nielsen, Erik Hansen og Pia Jarvad (red.) Engelsk eller ikke engelsk: That is the question, 11-18. København: Gyldendal.
- Didriksen, Tina Skriver (2007): Engelsk som undervisningssprog på de danske universiteter - en empirisk undersøgelse af danske førsteårsstuderendes holdninger og indgangskompetencer. København: Københavnerstudier i Tosprogethed, bind C1.
- EU (2003): Handlingsplan for sprogindlæring og sproglig mangfoldighed. Bruxelles: EU. Web: 3. januar 2013.
- Forsknings- og Innovationsstyrelsen (2008): Styregruppens beslutning om vægtning af publikationsformer (Notat). Web: 19. december 2012.
- Gregersen, Frans (2012): Indledning: Globaliseringens udfordringer med særligt hensyn til universitetsinstitutionerne. I: Nordisk tidsskrift for andrespråksforskning, temanummer om 'domænetab og parallelsproglighed på nordiske universiteter', 2(7), 5-19.
- Guruz, Kemal (2008): Higher education and international student mobility in the global knowledge economy. New York: State University of New York Press.
- Haberland, Hartmut (2005): Domains and domain loss. I: Bent Preisler, Anne Fabricius, Hartmut Haberland, Susanne Kjærbeck og Karen Risager (red.): The Consequences of Mobility: Linguistic and Sociocultural Contact Zones, 227-237. Roskilde: Roskilde Universitet.
- Haberland, Hartmut, Dorte Lønsmann & Bent Preisler (red.) (2013): Language Alternation, Language Choice and Language Encounter in International Tertiary Education. Dordrecht: Springer.
- Harder, Peter (red.) (2009): English in Denmark: Language policy, internationalization and university teaching. Angles on the English-speaking world. 9. København: Museum Tusulanums Forlag.

- Hazelkorn, Ellen (2011): *Rankings and the reshaping of higher education: The battle for world-class excellence*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Herslund, Michael (1999): Dansk som 'det andet sprog'. I: Niels Davidsen-Nielsen, Erik Hansen og Pia Jarvad (red.): *Engelsk eller ikke engelsk: That is the question*, 19-25. København: Gyldendal.
- Holmen, Anne (2012): Efterord: Parallelsproglighed og flersprogethed på nordiske universiteter. I: *Nordisk tidsskrift for andrespråksforskning, temanummer om 'domænetab og parallelsproglighed på nordiske universiteter'*, 2(7), 161-169. København: Museum Tusulanums Forlag.
- Hult, Francis M. (2012): English as a Transcultural Language in Swedish Policy and Practice. I: *Tesol Quarterly*, 46(2), 230-257.
- Hultgren, Anna Kristina (under udgivelse): Whose parallellingualism: Overt and covert ideologies in Danish university language policies. I: *Multilingua*, temanummer om 'Multilingualism at work'.
- Hultgren, Anna Kristina (2012a): Lexical Borrowing from English into Danish in the Sciences: An Empirical Investigation of "Domain Loss". I: *International Journal of Applied Linguistics*.
- Hultgren, Anna Kristina (2012b): Domænetab i Danmark: En undersøgelse af sammenhængen mellem "engelsk i stedet for dansk" og "engelsk i dansk". I: *Nordisk tidsskrift for andrespråksforskning, temanummer om 'domænetab og parallelsproglighed på nordiske universiteter'*, 2(7), 61-83. København: Museum Tusulanums Forlag.
- Jakobsen, Anne Sofie (2010): "Ellers er det bare lige ud af landevejen" - En interviewundersøgelse af ti underviseres holdninger til og erfaringer med engelsksproget undervisning ved det Biovidenskabelige Fakultet (LIFE), Københavns Universitet. *Københavnstudier i Tosprogethed*, bind C2.
- Jarvad, Pia (2008): *De nordiske sprog og engelsk ved nordiske universiteter, højskoler og andre højere læreanstalter* København: Dansk Sprognævn Web: 3. januar 2013.
- Jarvad, Pia (2001): *Det danske sprogs status i 1990'erne med særligt henblik på domænetab*. København: Dansk Sprognævn.
- Jensen, Christian, Lars Stenius Stæhr & Jacob Thøgersen (2010): Har ældre universitetsundervisere flere problemer med undervisning på engelsk? I: *Sprogforum*, 46, 20-27.
- Jensen, Christian & Jacob Thøgersen (2011): University lecturers' attitudes towards English as the medium of instruction. I: *Iberica*, 22, 13-33.
- Jensen, Christian, Louise Denver, Inger M. Mees & Charlotte Werther (under udgivelse): Students' attitudes to lecturers' English in English-Medium Higher Education in Denmark. I: *Nordic Journal of English studies*.
- Kiil, Lotte Eggert (2011): *Danish University Students' Use of Code-Switching During English-Medium Instruction: A case study of two English-medium courses at The Faculty of Life Sciences, University of*

- Copenhagen. Københavnerstudier i tosprogethed, Studier i Parallelsproglighed, C3.
- Koncerncenter for Analyse og Statistik: (2012): Notat om bogserier og konferenceserier (Notat). Web: 19. december 2012.
- Kultur- og Kyrkjedepartementet (2009): Mål og mening: ein heilskapleg norsk språkpolitikk. Web: 3. januar 2013.
- Kulturministeriet (2004): Sprogpolitisk redegørelse. København: Kulturministeriet. Web: 3. januar 2013.
- Kulturministeriet (2008): Sprog til tiden – rapport fra sprogudvalget. København: Kulturministeriet. Web: 1. januar 2013.
- Kulturministeriet (2003): Sprog på spil – et udspil til en dansk sprogpolitik. København: Kulturministeriet. Web: 25. december 2012.
- Ljosland, Ragnhild (2008): Lingua franca, prestisjespråk og forestilt fellesskap: Om engelsk som akademisk språk i Norge: Et kasusstudium i bred kontekst. Ph.d.-afhandling. Trondheim: Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.
- Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling (2009): Universiteternes sprogstrategier København: Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling. Web: 3. januar 2012.
- Mortensen, Janus & Hartmut Haberland (2012): English — the new Latin of academia? Danish universities as a case. I: *International Journal of the Sociology of Language*. 216, 175–197.
- Nordisk Ministerråd (2006): Deklaration om Nordisk sprogpolitik. København: Nordisk Ministerråd. Web: 3. januar 2013.
- Phillipson, Robert (under udgivelse): Additive university multilingualism in English-dominant empire: the language policy challenges. I: Gudrun Ziegler (red.): *Professionalising multilingualism in higher education*. Bern/Frankfurt: Peter Lang.
- Preisler, Bent (2009): Complementary Languages: The national language and English as working languages in European universities. I: Harder, Peter (red.): *English in Denmark: Language policy, internationalization and university teaching. Angles on the English-speaking world*. 9, 10–28. København: Museum Tusulanums Forlag.
- Preisler, Bent (2005): Deconstructing ‘the domain of science’ as a sociolinguistic entity in EFL societies: The relationship between English and Danish in higher education and research. I: Bent Preisler, Anne Fabricius, Hartmut Haberland, Susanne Kjærbeck og Karen Risager (red): *The Consequences of Mobility: Linguistic and Sociocultural Contact Zones*, 238–248. Roskilde: Roskilde Universitet.
- Preisler, Bent (1999): *Danskerne og det engelske sprog*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.
- Regeringen (2010): *Danmark 2020: Viden, vækst, velstand, velfærd*. København: Regeringen. Web: 2. januar 2013.
- Regeringen (2009): *Sprog til tiden: regeringens opfølgning på sprogudvalgets rapport*. København: Regeringen. Web: 3. januar 2013.

- Regeringen (2006): Fremgang, fornyelse og tryghed. København: Regeringen. Web: 2. januar 2013.
- Regeringen (2005): Bästa språket – en samlad svensk språkpolitik. Stockholm: Regeringen. Web: 3. januar 2013.
- Rektorkollegiet (2004): Internationalisering af de danske universiteter: vilkår og virkemidler. København: Rektorkollegiet. Web: 3. januar 2013.
- Rektorkollegiet (2003): Sprogpolitik på de danske universiteter: rapport med anbefalinger. København: Rektorkollegiet. Web: 3. januar 2013.
- Saarinen, Taina (2012): Internationalization of Finnish higher education — is language an issue? I: *International Journal of the Sociology of Language*, 216, 157–173. doi:10.1515/ijsl-2012-0044.
- Saarinen, Taina & Tarja Nikula (2012): Implicit policy, invisible language: policies and practices of international degree programmes in Finnish higher education. I: A. Doiz, D. Lasagabaster og J. M. Sierra (red.): *English-medium Instruction at Universities: Global Challenges*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Sivertsen, Gunnar & Jesper Schneider (2012): Evaluering av den bibliometriske forskningsindikator. Oslo: Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning. Web: 19. december 2012.
- Språkrådet (2005): Norsk i hundre! Norsk som nasjonalspråk i globaliseringens tidsalder: Et forslag til strategi. Oslo: Språkrådet. Web: 3. januar 2013.
- Statens Offentliga Utredningar (2002): Mål i mun: förslag till handlingsprogram för svenska språket. Stockholm: Staten. Web: 3. januar 2013.
- Styrelsen for International Uddannelse (2011): Mobilitetsstatistik for de videregående uddannelser 2009/10. København: Styrelsen for International Uddannelse. Web: 30. December 2012.
- Styrelsen for Videregående Uddannelser og Uddannelsesstøtte (2012): Retningslinjer for niveauinddeling 2012 (Notat). Web: 19. december 2012.
- Ståhle, Bertel (2011): En forskerstab i vækst: Forskerpersonale og forskerrekuttering på danske universiteter 2007-2009. København: UNI•C Statistik & Analyse. Web: 26. december 2012.
- Söderlundh, Hedda (2010): Internationella universitet – lokala språkval: Om bruket av talad svenska i engelskspråkiga kursmiljöer. Doktorafhandling. Uppsala: Uppsala Universitet.
- Tange, Hanne (2010): Undervisererfaringer med internationalisering. Århus: Handelshøjskolen Århus.
- Thøgersen, Jacob & John Airey (2011): Lecturing undergraduate science in Danish and in English: A comparison of speaking rate and rhetorical style. I: *English for Specific Purposes*, 30, 209–221.
- Undervisningsministeriet (2009): Flere tager en videregående uddannelse. Web: 1. januar 2013.